

T.C.

UFUK ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

ULUSLARARASI İLİŞKİLER ANABİLİM DALI

ULUSLARARASI İLİŞKİLER PROGRAMI

**GÖÇMENLERİN TÜRKİYE'DEKİ DURUMU;
GÜNEYDOĞU ÖRNEĞİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

SAFA OLCAY

TEZ DANIŞMANI

PROF. DR. HAYDAR ÇAKMAK

ANKARA

2020

T.C.
UFUK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ULUSLARARASI İLİŞKİLER ANABİLİM DALI
ULUSLARARASI İLİŞKİLER PROGRAMI

**GÖÇMENLERİN TÜRKİYE'DEKİ DURUMU;
GÜNEYDOĞU ÖRNEĞİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

SAFA OLCAY

TEZ DANIŞMANI
PROF. DR. HAYDAR ÇAKMAK

ANKARA
2020

KABUL VE ONAY

Safa OLCAY tarafından hazırlanan "Göçmenlerin Türkiye'de ki Durumu: Güneydoğu Örneği" başlıklı bu çalışma, 03.02.2020 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

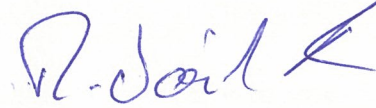
Prof. Dr. Cem KARADELİ -Başkan

Prof. Dr. Haydar ÇAKMAK- Danışman

Prof. Dr. Mustafa Nail ALKAN- Üye

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

Prof. Dr. Mehmet TOMANBAY

Enstitü Müdürü

BİLDİRİM

Hazırladığım tezin tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt eder, tezimin kağıt ve elektronik kopyalarının Ufuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım:

† Tezimin/Raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.

03.02.2020

Safa OLCA Y

TEŞEKKÜR

Bu çalışmanın gerçekleştirilip hazır hale getirilmesinde kıymetli zamanını ayırarak gerekli kontrolleri yapan ve çok değerli bilgilerini benimle paylaşan saygıdeğer hocam Prof. Dr. Haydar Çakmak Hocama, Maddi ve Manevi desteklerini hayatımın her alanında olduğu gibi tez aşamasında da benden esirgemeyen bugünlere gelmem de en büyük katkıyı sunan çok değerli Annem Yasemin Olcay'a Kıymetli babam Nejdet Olcay'a varlıklarıyla bana güç veren değerli kardeşlerim geleceğin Psikoloğu Vefa Olcay'a, Geleceğin Kadiyo Varsiküler Cerrahi Ufuk Olcay'a, tezimin yazım aşamasında teknik konularda bilgilerini paylaşan değerli büyüğüm Sami MELEK'e, Yüksek lisans serüveninde gerek derslerde gerekse dışarıda kıymetli bilgileriyle bizleri aydınlatan ve Mehmet Güneş hocama, Elif Gözdaşoğlu Küçükalioğlu Hocalarıma teşekkür eder en derin saygılarımı sunarım.

Ayrıca tarif etmeye kelimelerin kifayetsiz kaldığı, bizleri bilgileriyle her alanda aydınlatan ve her alanda rol model olan 2018 yılının Ekim ayında ebediyete intikal eden Prof. Dr. Oya Akgönenç hocamı saygıyla yad ediyor Allahtan Rahmet diliyorum.

ÖZET

Olcaý, Safa. Göçmenlerin Türkiye'deki Durumu; Güneydoğu Örneđi, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2019.

İnsanlık tarihi boyunca, insanlar kimi zaman kendi istekleri, kimi zamanda zorunlu bir biçimde göç olaylarına tanık olmuşlardır. İnsanların göç hareketleri toplumun yapısında birtakım değişimleri de beraberinde getirmiştir. Ortadoğu coğrafyasındaki yönetimin değişiminin son halkası olan Arap baharı sonucunda yönetim hareketlerinde beklenen değişiklik günümüzde hala amacına ulaşmış değildir. Suriye'de yaşanan iç savaş ile beraber, insanlık tarihinin ve günümüze kadar dünyada yaşanan göç tarihinin zorunlu ve en büyük iç ve dış göç hareketliliği yaşanmaktadır. Türkiye'nin Suriye'ye sınır komşusu konumunda olması ve iki toplum arasında geçmişten günümüze kadar uzanan ortak kültürel mirastan dolayı Suriye'de yaşanan göç dalgasının en çok etkilenen ve Suriye halkı tarafından en çok tercih edilen ülkelerin başında Türkiye gelmektedir.

Bu çalışmada gerek Suriye'de yaşanan iç savaş, gerekse de ülkemizin sınır komşuları olan diğer ülkelerde yaşadıkları problemlerden dolayı göç eden insanların Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde yer alan illerimizi ekonomik, kültürel ve sosyal açılardan nasıl etkilediği yanında ülkemizde yaşayan göçmenlerin yaşamış oldukları sorunlar irdelenecektir.

Anahtar Sözcükler:

Göç, Göçmen, Türkiye, Güneydoğu

ABSTRACT

Olçay, Safa. Situation in Turkey of migrants; Southeast Sample, Master Thesis, Ankara, 2019.

Throughout the history of humanity, people have sometimes witnessed the events of their own will and sometimes the necessity of migration. Migration movements of people have brought about some changes in the structure of society. As a result of the Arab Spring, which is the last link of the change of the administration in the Middle East, the expected change in the management movements still has not reached its goal today. Along with the civil war in Syria, the history of humanity and the history of migration in the world to date are the most important and the greatest mobilization of internal and external migration. One of the most preferred countries by Turkey's Syria border neighbors to be in position, and between the two communities most affected by the wave of immigration in Syria due to the common cultural heritage ranging from the past and the people of Syria are from Turkey.

In this study, the problems of immigrants living in our country as well as the economic, cultural and social aspects of the migration of the people living in the Southeast Anatolia Region due to the civil war in Syria and the problems experienced in other countries, which are border neighbors of our country, will be examined.

Keywords:

Migration, Immigration, Turkey, Southeast

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY	ii
BİLDİRİM	iii
TEŞEKKÜR	iv
ÖZET	v
ABSTRACT	vi
İÇİNDEKİLER	vii
GİRİŞ	1
BÖLÜM I	3
KAVRAMSAL ÇERÇEVE	3
1.1. Kavramsal Açıdan Göç Olgusu	3
1.2. Kent, Kentleşme ve Kentleşme	4
1.2.1. Kentleşme	6
1.2.2. Kentleşme	6
1.3. Göç	7
1.3.1. Göçmen.....	8
1.3.2. Mülteci.....	9
1.3.3. Sığınmacı	9
1.3.4. Göçün Nedenleri	10
1.3.5. İç Göçün Etki ve Sonuçları	11
1.3.5.1. Bireysel ve Ruhsal Sonuçlar	11
1.3.5.2. Sosyal Sonuçlar	12
1.3.5.3. Ekonomik Sonuçlar	12
1.4. Türkiye'de İç Göç ve Özellikleri	13
1.5. Türkiye'de Göç ile İlgili Yapılan Çalışmalar	14
BÖLÜM 2	19
TÜRKİYE’NİN GÖÇ POLİTİKASI	19
2.1. Göçün Ekonomik Etkisi	20
2.2. Göçün Sosyal Etkileri.....	23
2.3. Göçün Psiko-Sosyal Boyutu.....	24
2.4. Göçün Olumlu Etkileri	26
2.5. Göçün Olumsuz Etkileri	27
2.6. Göçmenler ve Güvenlik.....	29

2.7. Göçmenler ve Sağlık	30
2.8. Göçmenler ve Eğitim.....	31
BÖLÜM 3.....	34
BULGULAR.....	34
3.1. Şanlıurfa	34
3.2. Gaziantep.....	36
3.3. Kilis	39
3.4. Mardin	42
3.5. Batman.....	43
3.6. Siirt	46
3.7. Diyarbakır.....	47
SONUÇ.....	49
KAYNAKÇA.....	52
ÖZGEÇMİŞ.....	Hata! Yer işareti tanımlanmamış.

GİRİŞ

Türkiye'nin sahip olduğu coğrafi konum ve istetecek konumu dolayısıyla tarih boyunca kitlesel anlamda meydana gelen sığınma hareketleri de dahil olacak biçimde yaşanan göç hareketlerinin son duraklarından bir tanesi haline gelmiş ve bugüne kadar milyonlarca göçmenin ev sahipliğini yapmıştır. Türkiye, güneyinde doğusundaki ülkelerde istikrarsızlıklar ve çatışmaların yoğun olarak meydana geldi bazı Asya ve Ortadoğu ülkeleri ile, batısında yer alan ve insan hakları standartlarının ve refah düzeylerinin yüksek olduğu Avrupa ülkeleri arasında bir köprü vazifesi görmektedir. Son yıllarda ülkenin istikrarlı bir yapıya sahip olması, siyasi ve ekonomik anlamdaki gücü dolayısıyla Türkiye düzenli ve düzensiz göç hareketlerinin cazibe merkezi olmasını sağlamıştır. Bunun sonucunda, yaşanan göç hareketlerinin ülkemizin demografik yapısı, sosyokültürel ve ekonomik yapısı üzerindeki etkilerini de gündeme getirmiştir (Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, 2016: 5–6).

Göç sorunu ekonomik ve siyasi yaşam ile beraber kültürel ve sosyal yaşam ile de iç içe geçmiş bir olgudur. Buna ek olarak ulusal ve uluslararası birtakım problemlerinde ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Uluslararası göç, birden çok devleti etkilemesinden dolayı meydana getirdiği etki son zamanlarda daha fazla ortaya çıkmaktadır.

Dünyanın birçok ülkesinde çeşitli nedenlerden dolayı kendi ülkelerinden ayrılmak zorunda kalan ve ülkelerine geri dönemeyen insanlar, göç ettikleri ülkelerde sosyal, ekonomik ve toplumsal hayatta birtakım değişikliklerin meydana gelmesine sebep olmaktadır. Meydana gelen bu değişiklikler genel anlamda olumsuz etkiler bırakması ile beraber uygulanan etkili politikalar ile önemli bir fırsata dönüşebilmektedir.

Suriye'de yaşanan iç savaş sonucunda Suriyeli vatandaşların göç etmek için tercih ettikleri ülkelerin başında Türkiye gelmektedir. Suriye'den ülkemizde göç eden göçmenlerin, ülkemiz üzerindeki etkileri, genel olarak kendisini toplumsal alanda göstermektedir. Yerel halk ile Suriyeliler arasında zaman zaman kültürel alışkanlıklar, hayat tarzı ve dil bakımından bir takım sorunları ortaya çıkarmaktadır. Bununla beraber Suriyeli vatandaşların kısmen de olsa yerel halk tarafından dışlanmaları ve yerel halk ile yaşadıkları uyum sorunları önemli olarak ifade edilebilecek diğer sorunlardır. Suriyeli

göçmenlerin yoğun olarak yaşadıkları coğrafyada demografik yapının değişmesine neden olmaları en önemli ve kaygı veren bir etki olarak karşımıza çıkmaktadır.

Ekonomik bağlamda göç sorununa bakıldığında, iki taraflı bir tablo ortaya çıkmaktadır. Suriyeli mültecilere devlet tarafından yapılan mali ve nakit yardımlar Türkiye ekonomisini olumsuz etkilediği gibi bazı görüşlere göre de ülke ekonomisine olumlu etkiler bırakmaktadır. Ülkemizde her geçen gün artan Suriyeli göçmenlerin açmış oldukları küçük çaplı işletmeler ülke ekonomisine olumlu katkı sağlamasının yanında düşük ücretle çalışmaları piyasada ücretlerin düşmesini de beraberinde getirmektedir.

BÖLÜM I

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

1.1. Kavramsal Açıdan Göç Olgusu

İnsanlık tarihi kadar eski bir tarihe sahip olan göç kavramı, son zamanlarda ağırlık kazanmaya ve hızını arttırmaya başlamıştır. Bu olgunun temel unsurları, ülkelerin arasındaki ekonomik farklılıkların artmaya başlaması ve sermayenin değişimi sonucunda ortaya çıkmaktadır. Diğer bir ifade ile küreselleşme ile beraber göç kavramı gelişmekte ve buna ek olarak nüfusu arttırmaktadır. İnsanın ortaya çıkması ile beraber tarihsel süreçte bir yer değiştirme hareketi olan göçün niteliğinde zamanla değişimler söz konusu olmaktadır. Başlarda göç sebebi olarak iklim koşulları, kıtlık, savaş ve açlık gibi nedenler sayılabiliyorken son zamanlarda ise göçün nedenleri olarak sanayileşme, eğitim, iktisadi, siyasi, kültürel ve dini gereksinimler gibi nedenler sayılmaktadır (Akıncı vd. 2015: 60–61). Dolayısıyla geçmişten günümüze toplumların farklı göç olgusu yarattığı görülmekte ve araştırmacıların ilgisini çeken bir konu olmaktadır. İnsanların göç hareketini takip eden araştırmacılar yapmış oldukları farklı tanımlamalar ile göç kavramını açıklamaya çalışmışlardır.

Dünyadaki tüm toplumları etkileyen bir süreç olan göç kavramını Çağlayan (2011) insanların yaşadıkları bölgelerden kültürel, siyasal, sosyal ve ekonomik sebeplerden dolayı başka coğrafyalara hareket etmesine verilen genel ve evrensel bir olay olarak tanımlamaktadır. Yalçın (2004) ise göç kavramını farklı dönemlerde bir bölgeden diğer bir bölgeye yapılan, daha sonrasında geri dönme ya da göç edilen bölgede sürekli olarak kalma amacını içinde barındıran kültürel, toplumsal ve coğrafi anlamda yer değiştirme hareketi olarak tanımlamaktadır.

İnsanların yaşadıkları ülkeden başka ülkelere ya da yaşadıkları bölgeden başka bölgelere göç etmelerinde birçok sebep bulunmaktadır. Literatür incelendiğinde genel anlamda göçlerin ekonomik nedenlerden dolayı olduğu görüşü hakimdir. Ancak Suriye'den başka ülkelere gerçekleşen göçün en büyük nedeni ekonomik nedenlerden daha ziyade ülkede yaşanan iç kargaşa ve savaştan kaçarak hayatta kalma mücadelesi adına yapılan yer değiştirme hareketidir. Göçü daha iyi anlayabilmek için göç ile ilgili

olan Kentleşme, Kentlileşme, Göç, Göçmen, Mülteci ve Sığınmacı kavramlarının açıklanması gerekmektedir.

1.2. Kent, Kentleşme ve Kentlileşme

Sınırların gittikçe daha silik hale geldiği, yerelde var olan bütüncül anlayışın ortadan kalktığı bir mekan olarak algılanan şehirler, sanal bir nitelik halini kazanmaya ve “olmayan yer” olarak isimlendirmeye başlamıştır (Yüceşahin ve Tüysüz, 2011: 160). Farklı bir bakış açısı olarak karşımıza çıkan bu kent tanımı oldukça sanal bir tanım olarak kalmaktadır. Çünkü günümüz çağında yoğun bir biçimde göç alan şehirlerin büyük bir kısmı farklı ekonomik gelir, din, dil ve ırka sahip olan bireylerin dışlama, çatışma ve uyum üçgeni içerisinde bir arada yaşama veya ayrışma mücadelesinin yaşandığı yerler haline gelmiştir. Son zamanlarda ortaya çıkan çok kültürlü kent anlayışı ve ekonomik gelir düzeyindeki eşitsizliklerde meydana gelen artış mekansal olarak farklılaşma ile beraberinde getirmiştir (Kalaycıoğlu, vd., 2010). Bunun sonucu olarak da orta sınıfların yer aldığı bölgeler uydu-kent bölgeleri, üst gelir gruplarının yer aldığı seçkin bölgeler ile 1950'li yıllardan bu yana büyükşehirlerin ayrılmaz bir parçası konumunda olan gecekondu yerleşim yerleri, Türkiye'nin şehirlerindeki ekonomik, kültürel ve sosyal temelli mekansal farklılığın ortaya çıktığının en önemli göstergesidir (Beycan, Levent ve Gülümser, 2004; Es, 2010; Yüceşahin ve Tüysüz, 2011).

Gelir düzeyleri yüksek olan sınıfın kent içindeki ayrışması gönüllülük esasına dayanmaktadır. Ancak gelir düzeyi düşük olan insanların kentlerdeki yaşadıkları bölge seçimleri genellikle zorunluluktan kaynaklanmaktadır. Yüceşahin ve Tüysüz (2011) yapmış oldukları araştırmada birbiriyle benzer yönleri ve birbirleri arasında geçişler olduğunu tespit ettikleri Ankara ilinin 6 farklı kümelenme alanına sahip olduğunu ortaya çıkarmışlardır. Söz konusu bu kümelenme alanları nüfus özellikleri ve ekonomik temelli olmanın yanında meydana getirdiği sonuçlar bağlamında kültürel ayrışmalar da söz konusudur (Yüceşahin ve Tüysüz, 2011).

Kentlerde en önemli tehditler arasında gösterilebilecek olan mekansal ayrışma büyük ölçüde göçler ile ilişkilidir. Mekansal ayrışmanın temelinde ekonomik etkenlerin yanında, sonuçları bağlamında politik, kültürel ve sosyal ayrışmayı da beraberinde getirmektedir. Hal böyle olunca mekansal ayrışma zaman içerisinde terör olaylarına varacak boyutta siyasal riskleri de beraberinde getirme potansiyeline sahiptir. Birçok ülkede tecrübe edilmiş olan olaylar zincirinde göç dolayısıyla kentlere gelen insanlar

kültür, ekonomi, dil, din ve ırk temelinde yeni mekansal örüntüleri meydana getirmektedir (Murdie ve BorgegaErd, 1998, s. 1869).

Göçler nedeniyle etnik temelli yerleşim alanlarının meydana gelmesi ve bu bölgelerin ekonomik açıdan dezavantajlı konumda olmaları çok daha riskli bir durumdur. Bu bölgelerde ortaya çıkan ekonomik, kültürel ve sosyal açıdan dezavantajlı ortam daha sonraki nesle aktarılmasını da beraberinde getirmekte ve var olan problemlerin çözümünü daha da zorlaştırmaktadır. Bu durum yalnızca etnik kökenli değil aynı zamanda dini bağlamda benzer riskleri taşımaktadır. Ülkemizde de yaşanan göçler mezhep ve etnik temelinde yeni yerleşim bölgelerini ortaya çıkarması bağlamında birtakım riskleri de taşımaktadır (Sönmez, 2016).

Kent kültürel, sosyal ve ekonomik açılardan gelişmiş olan yerleşim ve yaşam birimi olarak tanımlanmaktadır (Kaypak, 2014, s.7). İnsanların toplumsal hayata geçmesi ile beraber ortaya çıkan ve tarihi geçmişi Neolitik (Yenitaş) ve Paleolitik (Yontmataş) çağlarına kadar uzandığı düşünülen kent kavramının pozitif bilimlere konu olması sanayi devrimi ile beraber kent olgusunun geleneksel işlevinden ayrılması ile meydana gelmiştir (Kaypak ve Bimay, 2016, s.86).

Dünyada yaşanan herhangi bir dönemde, ülkenin kimi bölgelerinde yerleşim sayısı ve nüfus yoğunluğu daha fazla iken, kimi bölgelerinde ise tam tersi durum söz konusudur. İnsanlar, yaşamış oldukları bu yerleşim yerlerine büyüklükleri veya başka ölçütlere göre kent ya da köy adını vermişlerdir. Söz konusu bu ölçütler ova, dağ, su kaynağı, bitki örtüsü ve iklim koşulları gibi farklı çevresel faktörlerden kaynaklandığı gibi, tarihi gelişim süreci içerisinde meydana gelmiş olan sosyal ve ekonomik çevre koşullarından da kaynaklanmıştır. Değişen sosyal ve ekonomik koşullar, siyasi yapılanmalar da etkili olduğu gibi yeni yönetim anlayışı ve yeni yaşam koşullarının kentlere meydana getirmesini sağlamıştır (Tütengil, 1983, s. 12; Süher, 1991, s. 5-6).

Türkiye İstatistik Enstitüsü, ülke sınırları içerisinde yer alan tüm yerleşim bölgelerinde nüfusu 20 binden fazla olanları kent statüsünde, 20 binden daha az olan yerleşim yerlerini ise kır yerleşim birimi olarak belirlemiştir. Kent tanımında sadece nüfus kriteri yönetim açısından uygun bir kriter olsa da, yapı ve insan topluluğu bakımından yapılan tanımlama tek başına yeterli değildir (Keleş, 2010, s. 98). Kıray (1998: 8) kenti, *“tarımsal olmayan üretimin yapıldığı ve hem tarımsal, hem de tarım dışı üretimin dağıtımının kontrol işlevlerinin toplandığı belirli teknolojik seviyelere göre*

büyüklik, heterojenlik ve bütünleşme düzeylerine varmış yerleşme biçimleri’ şeklinde tanımlayarak ölçütlerin yönetsel, toplumsal, ekonomik ve demografik yapılarına dikkat çekmiştir.

Sanayi devrimi öncesinde kentler organik üretimin ön planda olduğu yerleşim yerleri özelliği taşıması ile beraber sanayi devriminden sonra kent olgusu daha kapsamlı bir görünüm kazanmış ve mal ve hizmetlerin üretilip dağıtıldığı yer anlamında daha fazla ekonomik içeriğin yer aldığı görülmektedir. Kentler yalnızca insanlar ve yapılardan meydana gelmediği gibi aynı zamanda kentlerin kendine ait bir yaşam biçimi, kimliği ve kültürü bulunmaktadır.

1.2.1. Kentleşme

Kentleşme kavramına bakıldığında ise kentleşme en sade haliyle kent haline gelme süreci olarak tanımlanabilir. Kentleşme kentsel hareketliliği meydana getiren bir unsurdur. Kentleşme insanoğlunun varoluşu kadar çok eski bir tarihe sahip olmasa da, varlığını yıllar öncesinden günümüze kadar koruyan ve kentlerin oluşma süreci ile ortaya çıkan bir olgudur. Demografik olarak, kentte yaşayan insanların sayısının ve kent sayısının artması olarak tanımlanabilen kentleşme, toplumun kültürel ve ekonomik değişmelerini de içinde barındıran geniş bir perspektifte de ele alınabilir (Koçak, 2011, s. 261). Keleş, (2010, s. 27) kentleşmeyi bu *“sanayileşmeye ve ekonomik gelişmeye koşut olarak kent sayısının artması ve bugünkü kentlerin büyümesi sonucunu doğuran, toplum yapısında artan oranda örgütlenme, işbölümü ve uzmanlaşma yaratan, insan davranış ve ilişkilerinde kentlere özgü değişikliklere yol açan bir nüfus birikim süreci”* şeklinde tanımlamaktadır.

1.2.2. Kentlileşme

Kentlileşme kavramı kentli haline gelmeyi ifade eden bir kavramdır. Kentlileşme, kentte yaşayan ve kente göç edenlerin, kent toplumuna ait olan değerleri, kentli insanların kültürel ve sosyal yaşamlarını ve kentsel yaşayış biçimlerini benimsemesi olarak ifade edilebilir (Kaypak ve Bimay, 2016: 87). Kentleşme aynı zamanda, bireylerin sosyo kültürel olarak içinde buldukları çevreye uyum sağlama sürecidir. Diğer bir ifade ile kentli olma bir değişim olgusu olduğundan dolayı kentlileşme söz konusu bu değişimin hayata geçirilme sürecidir. Bu süreç, toplumdaki kentleşme sürecinin bireyde olan yansıması olarak belirtilebilir (Erkut, 1991, s.52).

Kentli sayılabilmek için kente göç etmek yeterli olan bir ölçüt değildir. Kentlerde yaşayan her birey kentli olarak ifade edilemez. Kentin yaşantısına uyum sağlayamamış, kentle bütünlük kuramamış bireyler, kentin imkânlarından yeteri düzeyde faydalanamayan kentlerin nüfus problemini de beraberinde getirmektedir (Şenyapılı, 1981, s.25). Kentleşme politikaları, kentlerin gelişim dinamiği ile paralellik göstermesi dolayısıyla, 1950'li yıllardan sonra meydana gelmeye başlayan köyden kent merkezlerine göç sonrası büyükşehirlerin fiziksel dokusunda meydana getirdiği aksaklıklar uzun yıllar boyunca devam etmektedir (Altıntaş, 2003, s.21). Buna ek olarak, 2011 yılında başlayan Suriye Savaşı'ndan sonra ülkemize göç eden Suriyelilerin, kültürel ve etnik farklılıkları dolayısıyla göç ettikleri kente uyum sağlama sürecinde yaşadıkları sosyolojik problemler kente uyum örneklerini oluşturur. Hal böyle olunca, kentleşme sadece kentin demografik yapısının değiştirilmesi anlamında olan bir kavram olarak düşünülmemeli, aynı zamanda pozitif bağlamda uyum şartı oluşturulması olarak düşünülmelidir.

1.3. Göç

Göç, insanların sosyal, siyasi, dini ve ekonomik nedenlerden dolayı yerleşmek amacıyla bir yerden veya bir bölgeden başka bir yer veya bölgeye gitme hareketine verilen isimdir. Söz konusu yer değiştirme hareketi, ülke sınırları içerisinde olması durumunda iç göç, ülkeler arası olması durumunda dış göç ya da diğer bir adıyla uluslararası göç olarak ifade edilir. Göç, insanların veya grupların bir bölgeden diğer bir bölgeye gitmesi ve gittikleri bölgelerde yaşamlarını belirli bir süre zarfında sürdürmeleri şeklinde ifade edilebilir (Çakır, 2011, s.210).

Göç, nüfus ve birey ile ilgili olan sosyal bir hareketliliklerdir. Göç turizme benzeyen ancak turizm sektörü içerisinde sayılamayacak bir olgudur. Çünkü turizm içerisinde gerçekleşen hareketlilik gezme, eğlenme veya ekonomik faaliyetleri içine alan bir yer değiştirme hareketidir. Ancak göçteki söz konusu yer değiştirme hareketinde kalma ve yaşamını sürdürme niyeti söz konusudur. Diğer bir ifade ile göç yerleşme amacı güden nüfus hareketliliğidir. Köylerden veya kentlerden diğer bir yerleşim birimine doğru yapılan ve yerleşme maksadı olan göç hareketlerinde göçün nedeni, iradesi, göç edilecek diğer bölge ile olan mesafe, göçün alacağı süre, göçün hacmi, göçün yönü ve örgütlenmeleri bakımından birbirleri ile farklılık göstermektedir. Sanayi devriminden sonra kırsal yerleşim alanlarından şehir merkezlerine doğru

başlayan yer değiştirme hareketi kentleşme süreci ile beraber sınıf değiştirmiştir. Glerin yapılma nedenleri drt farklı grup olarak gruplandırılabilir. Bunlar, ekonomik nedenler, kltrel ve sosyal nedenler, dinsel ve siyasal nedenler ve doğal nedenler olarak gruplandırılabilir. G farklı biimlerde yapılabilmesinin yanında genellikle gnlllk esasına dayalı olarak gerekleşir (Kaypak, 2014, s.128). Ancak g insanların yaşadıkları evre koşullarının kendi yaşamlarını zora sokmaya başladığında zorunluluk olarak ortaya ıkmaktadır (Yceşahin ve zgr, 2006, s.16).

Birleşmiş Milletler Nfus Brosu tarafından yapılan tanımlamaya gre g “kişinin kken yerinden başka bir yere giderek orada kalıcı yerleşmesi ve bylece ikamet yerinin değişmesi” dir (www.unhrc.org.tr, 2015). Birleşmiş Milletler Nfus Brosu tarafından yapılan tanımlamaya bakıldığında, kısa bir sre iin bir yerden başka bir yere yer değiştirme hareketi g olarak sayılmamaktadır.

Kişinin gmen olarak sayılabilmesi iin gerekli olan zaman sınırlamasılkedenlkeye farklılık gsterse de OECD bu sreyi bir yıl olarak kabul etmiştir. İişleri Bakanlığı G İdaresi Genel Mdrlğ, g, “Uluslararası bir sınırı geerek veya bir devlet iinde yer değiştirmek” olarak ifade etmektedir (www.goc.gov.tr 2015). Dolayısıyla nedeni ve yapısı nasıl olursa olsun veya sresi ne kadar olursa olsun insanların yer değiştirmesi sonucu meydana getirdiği tm nfus hareketleri g kapsamında değerlendirilmektedir. Mekansal bir değişiklik olarak grnse de g, sosyal kltrel ve ekonomik planlamanın değişmesi ile gmenler kadar g ettikleri yerde yaşayan insanların da etkilenmesine sebep olmaktadır (Danış, 2011, s.4).

1.3.1. Gmen

Gmen g eden kişi anlamına gelmektedir. Genellikle gmen kavramı ile yurtdışına giden insanlar kastedilmektedir. İnsanlar oğu zaman kltrel, sosyal, siyasal, dini ve ekonomik faktrler gibi birok farklı nedenlerden dolayı g ederler. Gmenler emekli,ğrenci, kadın, mlteci, kaak, transit ve yksek vasıflı gmenler olarak eşitlilik gstermektedir (Danış, 2011, s.8). Gmenler, vatandaşlıkları bulduklarılkelerin koruması altında olmaya devam ederler ve bu yer değiştirme hareketi kendi arzu ve istekleri doğrultusunda olur. Gmenleri kabul edenlkeler, kendi gmen politikalarına bağlı olacak biimde yapılan gmenlik başvurularını kabul eder veya reddederler. Sz konusu bulkelerin, temel insani haklardan kaynaklanan herhangi bir sorumlulukları sz konusu değildir.lkeler, daimi oturma izni olanlar, geici gmen

işçiler, yabancı turistler, mülteci ve sığınmacıları birbirinden ayırır (İçduygu ve diğerleri, 2014, s. 27).

1.3.2. Mülteci

Mülteci; “ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir gruba mensubiyeti veya siyasi düşünceleri yüzünden, zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korumasından yararlanamayan, ya da söz konusu korku nedeniyle, yararlanmak istemeyen yahut tabiiyeti yoksa ve bu tür olaylar sonucu önceden yaşadığı ikamet ülkesinin dışında bulunan, oraya dönemeyen veya söz konusu korku nedeniyle dönmek istemeyen şahıs(lar)” olarak tanımlanmaktadır (Birleşmiş Milletler Mültecilerin Hukuki Statüsüne Dair Sözleşme, md.1). Mültecilik yerinde mülteci, ilk bakışta ve münferit gibi üç farklı şekilde gruplanabilir.

1.3.3. Sığınmacı

Sığınmacı ise, henüz mülteci statüsünü almaya yönelik yapılmış olan başvurusunun karara bağlanmamış kişiler olarak ifade edilmektedir. Buna ek olarak, yaptığı başvurunun cevabını bekleyen ya da henüz başvuru yapmamış olan kişilerde sığınmacı statüsünde olan kişilerdir (İltica ve Sığınma Yönetmeliği, Madde 3).

Göç konusu, 1. ve 2. Dünya Savaşları'ndan sonra ülkeler arasında sorun teşkil etmekten çıkmış ve Birleşmiş Milletler'in kurulması ile beraber uluslararası sosyal bir sorun şeklini almıştır.

Mültecilerin gittiği ülkelerdeki kültürel, ekonomik ve siyasi sorumluluklarını düzenleyen ilk metin Mültecilerin Statüsüne İlişkin 1951 tarihli Cenevre Sözleşmesi'dir. Söz konusu bu sözleşmeye 1967 senesinde bir ek protokol eklenmiştir. Bu iki belgeyi de Türkiye imzalamış ancak ek protokol kısmına coğrafi konumundaki çekincelerden dolayı taraf olmuştur (Barkın, 2014, s. 336). “1967 New York Protokolü” ve “1951 Cenevre Sözleşmesi” ne taraf olan devletlerin, söz konusu bu belgelere uymak durumunda ve belgelerden doğan sorumlulukları bulunmaktadır. Cenevre sözleşmesine imza atan ülkeler, mülteci statüsünü kazanmış olan insanlara çalışma ve oturma izni yanında vatandaşlık vermeye kadar geniş haklar tanır. Uluslararası hukukta, tüm devletlerin mültecilere koruma sağlama ve yaşadıkları problemlere çözüm bulma bağlamında yükümlülükleri bulunmaktadır ve uluslararası toplum adına tüm sorumluluk Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği'ndedir (Yıldız, 2013, s. 144).

Bir kişinin mülteci olarak sayılabilmesi için Cenevre sözleşmesine göre, siyasi düşüncesi, tabiiyet, din ve ırk gibi belirli bir toplumsal grubun içerisinde yer alması; haklı sebepler dolayısıyla zulme maruz kalacağından korkma; vatandaşı olarak bulunduğu ülkenin sınırları dışarısında olma; ülkesinin korunmasından yararlanamaması ya da korkması dolayısıyla yararlanmak istememesi; vatansız olma ve yaşadığı ülkeye döneme ya da korku nedeniyle dönmek istememesi gibi beş ölçütten birine sahip olması gerekmektedir. Söz konusu bu ölçütlerden birine sahip olmanın yanında, coğrafi bakımdan da uygun olması gerekir. Cenevre sözleşmesi ile Türkiye, ülkelerin şerh hakkı bağlamında coğrafi sınırlama hakkını kullanarak yalnızca Avrupa ülkelerinden gelen kişileri mülteci statüsünde kabul edeceğini beyan etmektedir (Buz, 2008, s. 120). Bu bağlamda diğer ülke insanlarına mültecilik hakkını vermeme politikasını uygulamaktadır. Ancak 1967 senesinde imzalanan New York Protokolü ile sözleşmede yer alan iki sınırlama maddesi de metinden çıkartılmış ve Birleşmiş Milletler mülteciler yüksek komiserliği tarafından mültecilik statüsü tanınmaya başlanmıştır (Barkın, 2014, s. 337). Mültecilerin yasal durumlarını belirleyen diğer bir belge ise Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'dur. Yabancıların ülkeye girişleri, kalmaları ve çıkmaları ile koruma talep eden kişilere sağlanacak esasları belirleyen bu yasa Göç İdaresi Genel Müdürlüğü'nün yetki, görev ve sorumluluklarının da düzenlemektedir (Çolakoğlu ve Gök, 2016, s. 643).

1.3.4. Göçün Nedenleri

Petersen, göç etme nedenlerini dört farklı tipte ele alarak açıklamıştır. Bunlar, gönüllü, zorlayıcı, zorunlu ve ilkel göçlerdir (Kaygalak, 2009, s.11-12). Kırsal kesimden kentlere doğru olan yer değiştirme hareketinin nedenleri arasında öncelikle kentin çekici olması, insanları cezbetmesi ve kırsal kesimin iticiliği neden bahsedilir. Kentlerden kırsal kesime olan göçlerde ise tam tersi bir durum söz konusu olup kentin itici olması ve kırsal kesimin cezbetmesi etkili olan bir unsurdur. Kırsal kesimler kentlere olan göç sonucunda kentlerde çarpık yapılaşma sorunu meydana gelmektedir. Kentlerden kırsal kesimlere gerçekleşen göçün olmasının sebeplerinden biri diğeri de kırsal kesimden kentlere yaşanan göç sonucunda çarpık kentleşme sorunun ortaya çıkması ve bu sorun ile beraber kentlerin giderek köyleşmesi olarak ifade edilebilir (Koçak ve Terzi, 2012, s.167). Göçün çekici ve itici faktörler dolayısıyla gerçekleşmesinin yanında kültürel, sosyal ve ekonomik nedenler gibi farklı nedenler dolayısıyla da iç göçler yaşanmaktadır. Ülkenin kültürel, siyasal, sosyal ve ekonomik

şartları ile yakın bir ilişki gösteren iç göç hareketi, genel anlamda ülkenin geri kalmış bölgelerinden, yaşam şartlarının daha iyi olduğu ve gelişmiş olan bölge ya da kentlere doğru gerçekleşir (Koçak ve Terzi, 2012, s.168-169).

Literatür incelendiğinde göçün nedenlerini esas alan dört paradigma yer almaktadır (Onat, 1993, s.4). Bunlar;

- Sistemde bozulan dengenin yeniden sağlanması amacıyla iş olanakları, ücretten kaynaklanan farklılıklar gibi nedenlerin ön planda olduğu ekonomik nedenler.
- Diğer bir paradigmada nüfus büyüdüğü gibi toplumsal ölçütlerin fonksiyonları şeklinde açıklanır. Bu paradigmaya göre toplumda yer alan dengelerde sapma söz konusu olmasa bile göç meydana gelecek ancak bu göçler toplumda bir değişimi getirmeyecektir.
- Bir diğer paradigmada siyasal süreçler sonucunda sosyal sistemde ortaya çıkan göçler söz konusudur.
- Dördüncü ve son paradigmada göçler toplumun evrimi esnasında geçirdiği dönüşümler ile bağlantılı olarak ortaya çıkan sosyal değişimlerdir. Bunun sonucunda köyden kente yapılan göç ile modernleşme, sanayileşme ve kentleşme gibi değişimler ile ilintili olarak gelişen bir süreç söz konusudur.

1.3.5. İç Göçün Etki ve Sonuçları

Göçün şehirlerde, birey, aile ve sosyal yapıda olumlu ve olumsuz olmak üzere birçok etkisi vardır. 1998 yılında aile araştırma kurumu tarafından yapılan bir araştırma raporuna göre bunlardan bazıları kentlerin sosyal kültürel ve fiziki açıdan körleşmesi, sağlık hizmetlerindeki yoğunlaşma, belediye hizmetlerinde karşılaşılan sorunlar ve suç ve suça teşebbüs olaylarında yaşanan artış olarak raporlaştırılmıştır. Göçün etki sonuçlarına bakıldığında bunları bireysel ve ruhsal sonuçlar, sosyal sonuçlar ve ekonomik sonuçları olmak üzere üç başlık altında toplamak mümkündür.

1.3.5.1. Bireysel ve Ruhsal Sonuçlar

Kent merkezlerine göç eden insanların kentte yaşadıkları barınma, eğitim, sağlık ve yoksulluk sorunlarının yanında kimlik karmaşası ve yaşadıkları çevreye uyum sorunları, göçün yarattığı sosyal ve psikolojik sorunlardır. Göç sonrasında karşılaşılan bu tür zorluklar, bireylerin ruh sağlığında kısa süreli veya uzun süreli etki bırakacağı

bilinen bir gerçektir. Göç eden insanları, hiç bilmedikleri bir yaşam biçimi ve kültürel farklılıklar ile karşılaşması sonucunda ortaya çıkan psikolojik rahatsızlıklar, madde kullanımı, duygu durum bozukluğu, anksiyete, uyum ve bağlanma sorunları gibi en çok karşılaşılan sorunlardır (Polat, 2007, s.90).

1.3.5.2. Sosyal Sonuçlar

Göçün insanlar üzerinde yarattığı sosyal sonuçlara bakıldığında ise yüksek suç oranlarında artış, kültürel değişim ve yarattığı boşluk, sosyal çözülme, sınıflar arası eşitsizliklerin artması, yerleşme düzensizliği ve plansızlık, çevrenin tahrip edilmesi ve çarpık kentleşme en çok karşılaşılan sosyal sonuçlar arasındadır (Sezal, 1992, s.74; Es ve Ateş, 2004, s.219). Yedinci beş yıllık kalkınma planında göçün sosyo ekonomik yapı üzerindeki etkisine değinilmiş, kentlere göç eden insanların yeni bir kültürel hayatla karşılaşmanın getirdiği bunalım, iç çatışma ve sarsıntılar gibi toplumu ve bireyleri etkileyen sorunlarında meydana çıktığı, bu sorunların özellikle de genç bireyleri içine kapanık bir duruma sürüklediği veya tam tersi bir durumla radikal örgütlenme içerisinde yer aldıkları ve yasa dışı faaliyetler içerisinde bulunarak onları daha çok suç işlemeye yönettiği ifade edilir (DPT, 1997, s.17). Sosyal sonuçlar arasında ifade edilebilecek bir diğer sorun ise anomi sorunudur. Bayhan (1997, s.182) Türkiye'deki iç göçü Parsons ve Merton'un teorileri ile açıklar. Yani kırsal kesimlerden daha büyük yerleşim yerlerini daha iyi bir iş sahibi olma, daha iyi bir evde oturmak, daha iyi sosyal ve kültürel bir çevreye sahip olmak için ve güvenlik nedenleri gibi farklı nedenler ile göç eden gruplar, kentin göçe hazır olmayan sosyal altyapısında beklediklerini bulamamaları ve göç etme amaçlarını gerçekleştirmek adına araçları bulamadıklarından dolayı anomik kentleşme döngüsüne girerler.

1.3.5.3. Ekonomik Sonuçlar

Göç eden insanlar göç ettikleri bölgelerde barınma, gerginlik, uyum ve sınıfsal farklılaşma gibi birçok sorun ile karşı karşıya kalmaktadırlar. Ayrıca göç nedeniyle kentlerin homojen yapısı bozulmakta ve kırsal bölgelerden kentlere göç eden insanlar genellikle işsiz ve gizli işsizleri çok olan kentleri meydana getirir. Ayrıca sektörler arasında dengesizlik yaratmasının yanında şehrin altyapı hizmetlerinde tıkanma ve barınma ihtiyacı için konut sayısının azlığı nedeniyle konut problemlerini de beraberinde getirir (Geray, 1997, s.129; Es ve Ateş, 2004, s.218).

1.4. Türkiye'de İç Göç ve Özellikleri

Ülkemizde iç göç hareketleri hız kesmeden devam etmektedir. Ancak yaşanan bu göç hareketlerinin nedenleri ve sonuçları da aynı hızla değişim göstermektedir. 15 yıl önce yapılmış olan araştırmaları bulgularında elde edilen göçün neden ve sonuçları ile günümüzde yapılan araştırmalardaki göçün neden ve sonuçları bulgular arasında farklılıklar görülmektedir.

Ülkemizde yer değiştirme hareketleri artık yalnızca İstanbul ile sınırlı olmayıp ülkenin batı kesimleri ve kıyı bölgelerinde yer alan büyük kentlere doğru da yapılmaktadır. Uzun dönemler boyunca İstanbul şehri için “taşı toprağı altın” ifadesi kullanılmış ancak insanların beklediklerini bulamamasından dolayı göç veren bölgeler içerisinde “yıldızı parlayan kentler” ortaya çıkmış ve bu kentler bölgelerin çekim merkezi halini almaya başlamıştır. Örnek verilecek olursa Doğu Anadolu Bölgesi’nde Tunceli ve Erzincan, Güneydoğu Anadolu Bölgesi’ndeki “yıldızı parlayan kent” Gaziantep, Karadeniz Bölgesinde Sinop ve Düzce, İç Anadolu Bölgesi’nde Eskişehir ve Kayseri, Akdeniz Bölgesi’nde Burdur ve Osmaniye, Ege Bölgesi’nde Aydın ve Muğla ve Marmara Bölgesi’nde Tekirdağ, Balıkesir ve Çanakkale illeri yıldızı parlayan kentler olarak göç alan iller konumuna gelmeye başlamıştır.

Göçün yaşanmasındaki sebeplerin yanında yeni bir sebep olarak küreselleşme ifade edilmektedir. Dış etken olarak küreselleşme süreci ile beraber yurtdışından yabancı göçmen insanlar Türkiye’de farklı biçimlerde yer almaya başlamışlardır. Komşu ülkelerdeki yaşanan gerilim hallerinden dolayı gelen sığınmacılar ve misafirlerin gelmesi yanında batılı ülkelerde emekli olmuş ve ömürlerinin kalan kısımlarını Türkiye’de geçirmek için göç etmekte, uluslararası sermaye ile beraber nitelikli nüfusun ülkemize gelmesi söz konusu olabilmekte veya siyasal ve sosyo ekonomik açıdan az gelişmiş bölgelerden insanlar kaçak işçi sıfatıyla ülkemize gelmektedir.

Göçün ülkeye getirdiği en önemli etkenin başında kentleşme olgusu gelmektedir. Kentlere yapılan göçler kentleşme olgusunu doğrudan etkileyen sosyolojik bir olaydır. Bu kısımda dış göç ve iç göçün kentleşmeyi nasıl şekillendirdiği tartışılacaktır.

Kentsel bölgelerde daha önceki dönemlerde zengin fakir ayrımı söz konusuydu. Ancak son dönemlerde sosyal kesimler arasında temassızlık söz konusu olmaya başlamış ve bu durum ötekileştirme sürecine de beraberinde getirmiştir. Yaygın olarak kullanılan ifadesi ile “varoşların” karşısına “refah adacıkları” oluşturulmaya başlanmıştır. Bu durumun ilerleyen zamanlarda ülkemizde kentsel gerilimi de ortaya çıkartacağı endişesi hâkimdir.

Önümüzdeki süreç içerisinde göçün getirdiği etkilerde daha fazla önem kazanacak bir başka boyut ise suç ve şiddetle nedensel ilişki boyutudur. Solak (2009, 2010) yaptığı araştırmaya göre, kendin yerli kesimine oranla, kente göç eden ailelerin şiddet davranışlarının daha yaygın olduğu ve daha yüksek oranda olduğu sonucuna ulaşmıştır. Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin 2007 yılında Şiddet Araştırma Komisyonu raporuna göre, ceza infaz kurumlarında bulunan çocukların yarısına yakını göç ile gelen aile çocuklarıdır. Solak (2011) yapmış olduğu Türkiye Suç Haritası isimli çalışmasında boşanmalar, çocuk mükerrer suçlar, çocuk suçluluğu ve faili meçhul olaylarda İstanbul, Mersin, Muğla ve Antalya gibi göç alan illerin diğer illere nazaran daha problemlili olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Sermayeye açık ve yabancı nüfusu çeken kentler, Türkiye'deki kentlerin markalaşma sürecinin de yardımıyla şehirlerarası bağlamında bölgenin merkezi olmaya aday şehirler olarak boy göstermeye başlamışlardır. Bu süreç ile beraber, uluslararası sermaye yanında kültürel ve sosyal sermayeler de şehirlere gelebilmektedir. Bu durum bir kazanç olarak değerlendirilebilir. Ancak yerli ve yabancı yatırımcıların kültürleşme ilişkisinde farklı ve yeni bir ayrışma sürecini de beraberinde getirebilir. Burada dikkat edilmesi gereken husus kentin kimliğini nasıl oluşacağı üzerinde durulmasıdır.

1.5. Türkiye'de Göç ile İlgili Yapılan Çalışmalar

Türkiye'de yapılan göç çalışmaları literatürde belirtilen paradigmlar arasında yer alan, köyden kente göç sonucunda modernleşme, sanayileşme ve kentleşme gibi değişimlerle bağlantılı olarak gelişen bir sürecin değerlendirildiği paradigma çerçevesinde gerçekleşir. Ülkemizde göç hareketlerini inceleyen araştırmacıların yaptıkları çalışmalar oldukça geniş kapsamlıdır. Bu kısımda bu çalışmaların bazılarını değinilecektir.

Keleş (1990) yapmış olduğu çalışmada kırsal kesimden kentlere yapılan göçün nedenleri iletiçi, çekici ve itici etkenler şeklinde sınıflandırmıştır. Kır yaşamında karşılaşılan olumsuzlukları itici güçler olarak nitelendirilmektedir. Kırsal kesimde yaşanan bu olumsuzluklardan bazıları daha rahat yaşama arzusu, gelir düşüklüğü ve sahip oldukları toprakların parçalanmadır. Çekici etkenler ise kent yaşamının insanlara sunduğu kolaylıklar olarak ifade etmektedir. Örneğin kamu hizmetlerinin yoğun ve yaygın olarak insanlara sunulması ve kentlerdeki iş olanaklarının kırsal kesimlere nazaran daha fazla olması bunlardan birkaçıdır. Üretici etkenler olarak ise kent ve kır yaşamı arasındaki hareketliliğe aracılık eden insanların kent ile ilgili bilgilenmesini sağlayan ulaşım ve iletişim araçları olarak nitelendirilmektedir.

Karpat (23 105) yaptığı araştırmada kırsal bölgelerden kentleri doğru yaşanan yer değiştirme hareketinin nedenlerini alt ve üst yapısal değişimlerin bir arada olduğuna dikkat çekmektedir. 1961 yılından sonra özellikle tarımsal faaliyetlerdeki düzenli makineleşme ile birleşen ev ekonomisi gerek bölgesel gerekse de ulusal pazarlara uyarlanması üretimde maliyet, artış ve etkinlik ile sonuçlanmıştır. Bu makineleşme ile beraber marjinal çiftlikler bertaraf edilmiş ve atıl olan işgücünün köyde kalmasını, gerçek üreticilerin emeğinden geçmesini zorlaştırmıştır. Bazı aşiret reisleri ve toprak ağaları baskıları sonucunda ve kan davalarının kırsal kesimlerden göçün ortaya çıkmasına neden olmaktadır. 1955 senesinden sonra siyasal, iktisadi ve teknolojik etkenler köylüleri psikolojik ve iktisadi olarak göç etmeye zorlamıştır.

Ülkemizde 1950'li yıllardan itibaren kırsal kesimden kentlere yaşanan göçler hız kazanmıştır. İstatistik verilerine göre 1935 senesinde kentlerdeki nüfus artış hızı binde 17,5 iken kırsal kesimlerde bu oran binde 22,2 olarak tespit edilmiştir. 1950 yılına gelindiğinde ise yıllık nüfus artışı kentler için binde 22,5 seviyesini yükselmiş kırsal kesimde ise bu oran 1935 yılına oranla düşmüş ve 21,5 seviyesine gerilemiştir. 1955 yılına gelindiğinde kentsel bölgelere yaşanan göçler sonucunda nüfus artış hızı binde 55,7 ye yükselmiş ve kırsal kesimlerdeki nüfus artış hızı binde 17,4 e düşmüştür (DİE, 1992). 1960-1975 yılları arasında Cumhuriyet döneminin en yüksek kentleşme oranı gerçekleşmiş ve kırsal kesimden kentlere yapılan göçler sonucunda nüfusun %59'u kırsal kesimde %41'i ise kentsel bölgelerde yaşamaktadır (İçduygu ve Sirkeci, 1999, s.253). 1975 yılından sonra da kırsal kesimlerden kentlere yapılan göçler artarak devam etmiş ve 2010'lu yıllarda ülke nüfusunun yaklaşık olarak yüzde yetmiş beşi kentlerde yaşadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Özbyay ve Yücel'in (2001, s.13) yapmış oldukları araştırmaya göre kırsal kesimden kentlere yapılan göçün ailelerin bir yaşam stratejisi olarak gerçekleştiği sonucuna ulaşmıştır. Kırsal kesimde yaşayan aileler aile bireylerinin en küçüğünü kente göndererek ve ona destek sağlayarak iş bulması ve kentte tutulması için gerekli bir sürede geçimini sağlamak adına imkan sunarlar. Kente gönderilen bireyler gerekli olduğu durumda köyde bulunan ailesine maddi yardım yapması, hukuk, eğitim ve sağlık gibi ailenin kentte ihtiyaç duyabileceği ilişkileri düzenleme ve arkasından gelecek aile bireylerini barındırması beklenir.

Türkiye'de göç ile ilgili yapılan çalışmalarda önemli bir isim olan Kemal Kartal Türkiye'de kentleşme konusu üzerinde durmuştur. Kartal (1992) kentleşmeyi göçe bağlı bir değişim süreci olarak değerlendirmektedir. Kartal'a göre kentleşme sosyal ve ekonomik boyut olmak üzere iki boyuttan oluşmaktadır. Ekonomik bağlamda kentleşme bireylerin geçimlerini tamamen kente özgü veya kentteki işler ile sağlıyor olmasıdır. Kentleşmenin sosyal boyutu ise kentte yaşayan insanlara özgü olan tavır ve davranış biçimi, manevi ve sosyal değer yargılarına benimseme ve gerçekleştirmektir. Kartal göçün üç aşamada gerçekleştiğini ifade etmektedir. İlk aşamada ailede karar verici olan kişiler göç edilecek yerin koşullarını, olanak ve kazançları ile bunlara bağlı olarak ailenin beklentisini gözden geçirir. İkinci aşamada köyden kente keşif için gidiş gelişler yapılır. Diğer bir ifade ile "öncü" olarak adlandırılan bu kişiler belirli bir süreliğine çalışmak için kente gidiş-geliş yaparlar. Üçüncü ve son aşamada ise göç kararı alınarak göç gerçekleştirilir. Bu aşamadan sonra kent hayatına uyum süreci ve yaşamak için mücadele dönemi başlar.

Erder (2001) yaptığı çalışmalarda çarpık kentleşme ve göç sonucu ortaya çıkan informal ilişki biçimlerini incelemiştir. Erder'e göre göç sürecinde, kentsel bölgelere kendi hünelerleri ve sermayeleri ile gelen nüfusun değil kentlere çaresizlik ve umutları ile gelenlerin neler ile karşılaşacağını bilinmesi önemlidir. Çünkü sermayesi ile beraber kente gelen bireyler avantajlı durumdadır. Ancak sermayesi olmadan kentte yer edinebilmek ve iş bulmak amacıyla gelen kişiler birçok problemi aşmak durumundadır. Kent ortamında sermayesiz gelen bu kişiler vermiş oldukları mücadele sonucunda organik bir dayanışma ile kentsel bütünleşmeyi sağlayamamakta, kişiler informal ilişki biçimlerini kentlerde yeniden üretmek zorunda kalmakta ve bunun sonucunda yönetilemeyen kentler, kentsel gerilimler gibi sosyolojik problemleri de beraberinde getirmektedir.

Yukarıda bahsedilen 1980 dönemi öncesine ait olan çalışmalar politika ve kalkınma ile ilişkili olan ortak yönleri vardır. Saraçoğlu (2012), bunların belirli bir paradigma oluşturduğunu belirtir. Türkiye'de yapılan göç ile ilgili çalışmalarda göç, klasik anlamda ekonomik ve toplumsal dönüşüm ile ilişki içerisinde ele alınmış ve göçü bu dönüşümün bir bileşeni olarak kabul görmüştür. Emre Kongar, Tansı Şenyapılı ve İlhan Tekeli gibi sosyal bilimcilerin yapmış oldukları çalışmalarda göç kapitalizmin ihtiyaç duyduğu gücün kentlere olan akışını temsil ettiğini belirtmektedir. Buradan hareketle göç olgusu sanayileşme ve kentleşme yolu ile modernleşmenin kaçınılmaz bir sonucu olarak görülmektedir. Ancak yaşanan göçler sonucunda kentlerde bütünleşmememe ve çarpık kentleşme sonucu ortaya çıkan gecekondu yapılanmaları gibi problemler modernleşme sancıları ya da kapitalizmin sorunları olarak kabul edilmiştir.

Klasik göç yaklaşımı 1980 sonrasındaki yapılan araştırmalarda terk edilmiş olmasına rağmen herkes tarafından kabul edilen bir paradigma ortaya konulamamıştır. Bunun en büyük nedeni ise yeni dönemde yaşanan göçlerin niteliklerinin değişmesi ve neo-liberal politikaların etkisi yanında sosyal bilimlerde Türkiye'de ortaya çıkan epistemolojik kaymalarında etkisi söz konusudur. Ancak sınıf, devlet ve sermaye ilişkilerinin de yer değiştirme hareketlerinde ayrı bir önemi vardır. Önceki dönemlerde sermaye kendisini sanayi yatırımı olarak görünür hale getirmiş ancak yeni dönemde sermaye kent arazilerinin rant aracı olarak görülmesine neden olmuştur. Daha önceki dönemlerde kırsal kesimden kentlere gelen insanlar daha kolay iş olanakları ve barınma imkanları bulabiliyorken yeni gelen insanlar bu olanaklardan yararlanamıyordu. Önceki dönemlerde gelen insanlara çeşitli yollarla kiracı olmaya zorlanmakta ya da kentin dışına çıkması için baskı kurulmaktadır. Bu gelişmeler sonucunda köylerden kentlere olan göçün hızı yavaşlamaktadır. Kırsal kesimlerden göç edecek olan insanların belirli bir doygunluğa ulaşması göçün hızının kesmesini sağlayan diğer bir nedendir. Son zamanlarda yapılan araştırmalarda neo-liberal ve sermaye politikalarının dışında içsel dinamiklerin de göçün niteliğini değiştirdiği belirtilmektedir. Gökçe (1993) gecekonducularda ki masum, samimi, içten ve biricik dayanışma ilişkileri kendisini çağdaş organizasyonlara, bireysel ve rasyonel davranışlara bırakmıştır. Buradan hareketle Tüfekçioğlu (2003) gecekondu kavramı yerine varoş kavramının kullanılması gerektiğini belirtir. Çünkü Türkiye kentleşme sürecinde büyük kentlerden başlamak üzere batıda görünen ilişki biçimlerinin yaygınlaştığını ifade eder.

Bu çalışmada Amaç, Türkiye'ye yapılan Dış göç ve iç göç nedenlerini ortaya çıkarmak, sonuçlarını tespit etmek ve göçten dolayı yaşanan problemlerin yanında olumlu etkilerinin olup olmadığını Güneydoğu Anadolu Bölgesi'ndeki iller özelinde değerlendirmektir.

BÖLÜM 2

TÜRKİYE’NİN GÖÇ POLİTİKASI

Ülkemizde göç ile ilgili olarak hukuki alandaki çalışmalar, Türkiye'nin göç alan bir ülke haline gelmesi ile beraber başlamıştır. Bu süreç içerisinde yapılmış olan çalışmalar uzun vadeli çalışmalar olmaktan daha ziyade günü kurtarma amacıyla olan çalışmalar olduğu ifade edilebilir. Bunun sonucu olarak parçalı bir durumda olan göç mevzuatı mevcut sorunların giderilmesinde Yeterli olmadığı, Avrupa Birliği'ne üyelik süreci Dolayısıyla sistemli bir hale gelmesi için birtakım çalışmalar yapılmıştır (Dönmez Kara, 2015, s.11).

Bu bağlamda ülkemizin yürüttüğü göç politikası incelendiğinde 1951 yılında Birleşmiş Milletler Cenevre Anlaşması'nda yer alan coğrafi alan belirleme ve kriterlerine göre sözleşmenin imzalandığı görülecektir (Sağiroğlu, 2015, s.25). Türkiye bu anlaşma maddelerine coğrafi çekincelerden dolayı Avrupa devletlerinden gelecek olan göçmenleri kabul etmiş ve onları mülteci olarak tanımlamıştır. Avrupa dışından gelecek olan göçmenleri ise geçici sığınma statüsünde kabul etmiştir (Canyurt, 2015, s. 130). Kabul edilen Cenevre sözleşmesi ile koruma talep etme hakkına sahip olmayan kişilerin yaşadığı problemler sebebiyle 1968 yılında Bakanlar Kurulu tarafından 1967 Protokolü kabul edilmiş ve bu protokolde yer alan 7. madde gereğince 1951 yılından “1951 yılından önce meydana gelmiş” şartı kaldırılmıştır (Güner, 2007, s.85).

Türkiye, göç konusunda genel anlamda göç alan bir ülke olarak görülmesine karşılık, göç eden insanların Türkiye'yi transit olarak kullanması da Türkiye'deki göç hareketleri arasında belirtilir. Suriye'de yaşanan savaş ortamı, jeopolitik konumu açısından önemli bir yere sahip olması nedeniyle Türkiye, ilerleyen dönemlerde de benzer sorunları yaşayacağı tahmin edilebilir. Göç politikaları belirlenirken, yalnızca göç alan bir ülke ya da göç veren bir ülke olarak değil aynı zamanda yaşanan göçler için bir geçiş güzergahı olduğu göz önünde bulundurularak politikaların bu duruma göre belirlenmesi stratejik anlamda önem taşımaktadır.

Tarih boyunca Türkiye'nin yaşadığı üç önemli göç hareketi söz konusudur. Bunlardan ilki, I Dünya Savaşı ile başlayan ve genel olarak büyük çoğunluğunu Balkanlarda yaşayan Türk vatandaşlarının oluşturduğu göç hareketidir. Söz konusu olan bu göç hareketi başlarda birtakım güçlükleri beraberinde getirmiş olsa da zamanla Türk

toplumu içerisinde balkanlardan gelen göçmenler uyum içerisinde yaşama fırsatı bulmuşlardır. Bugün bu göçmenler ülkemizde neredeyse göçmen olarak bile ifade edilmemektedir. İkinci olarak, Irak'a Amerika'nın müdahalesi ve körfez harekati sonucunda gerçekleşmiştir. Bu süreç içerisinde çok sayıda Irak vatandaşı sığınmacı veya göçmen olarak ülkemiz sınırlarından geçiş yapmış, sınıra yakın olan bölgelerde Iraklı vatandaşlar için kurulmuş olan barınma alanlarında misafir edilmişlerdir. 3. en büyük göç dalgası ise günümüzde yaşadığımız Suriye krizi sonucunda yaşanan göç dalgasıdır. Bugün ülkemizde 3 milyon üzerinde Suriyeli sığınmacı, büyük bir kısmı ülkenin değişik şehirlerinde, bir kısmı ise yine sınırına yakın bölgede kurulmuş olan barınma merkezlerinde yaşamlarını sürdürmektedirler.

Bu çalışmada Türkiye'de yaşayan göçmenlerin Türkiye'deki durumu tartışılacaktır. Ancak günümüzün en büyük göç hareketi ile karşı karşıya olmamızdan dolayı çalışma genel anlamda Suriye'den gelen göçmenler üzerinden yürütülmesi daha yerinde olacaktır. Bu kısımda göçün ülke ekonomisi, sosyal ve kültürel etkilerinden bahsedilecektir.

2.1. Göçün Ekonomik Etkisi

İşgücünün kırsal bölgelerden şehir merkezinde yönelik göç ile ekonomik kalkınma arasında var olan ilişki göç ve kalkınma literatürüne üzerinde önemle durulan konuların başında gelmektedir. Ekonomik kalkınmada işgücü köyden kente göç ile doğrudan ilişkilidir. Göç ve kalkınma konusunda yapılan ilk çalışmalar kırsal kesimden kente yapılan göçün ekonomik kalkınma üzerinde olan etkilerini ortaya çıkarmaya yöneliktir. Ancak, kırsal kesimden büyük şehirleri yapılan göçün tarımsal faaliyetlerden sanayi sektörüne geçmesinin ekonomik kalkınmayı da hızlandırıcı ağına yönelik olmuştur (Aktaş, 2015).

Göç sürecine girilmesi ve göç kararının alınması göç alan ve göç veren ülkeye yönelik olarak itici ve çekici faktörlerin yanı sıra göçten dolayı ortaya çıkacak maliyet ve göçün sınırlandırılmasına yönelik düzenlemeler dikkate alınmalıdır. Göçün itici faktörleri göç veren ülkede yaşanan iş fırsatlarının az olması, düşük ücret ve yüksek işsizlik gibi faktörlerdir. Çekici faktörler ise göç alan ülkeler de çalışanlara verilen yüksek ücretler, sosyal güvenlik sistemi ve iş olanaklarının fazla olmasıdır. Maliyetler ise barınma, taşıma ve ulaşım maliyetleridir. Buna ek olarak dil problemi, uyum

güçlüğü ve sosyo kültürel farklılıklar göçmenlerin yaşadığı problemlerdir (Smith, 2003, s.269).

Göçmenlerin göç ettiği ülkelerde üstlendiği rolleri değerlendirildiğinde öncelikle işçi dövizlerinin ön plana çıktı görülmektedir. Yurtdışında çalışan ülke vatandaşları kendi ülkelerini döndükleri zaman ülkelerin aktardıkları dövizlerin ekonomik olarak büyüme ve kalkınmaya destek olması beklenmektedir. Özellikle göçmenlerin ülkede yaşayan ailelerine gönderdiği dövizler, aile bireylerinin sağlık ve eğitim harcamalarını arttırması ile beşeri sermayenin oluşumuna katkı sağlar. Diğer taraftan işçi dövizlerinin yatırım ve tasarrufa dönüşmesi ekonomik büyümeyi olumlu etkileyecektir. İşçi dövizlerinin ekonomik büyüme üzerinde olumlu etkiler yaratabilmesi için işçilerin aktaracakları yatırım araçlarının çeşitlendirilmesi gerekir. Özellikle de bu yatırım araçlarının üretim yapma amacıyla makine-teçhizat, bina ve arsa alımları veya yeni bir iş alanının kurulması ve bu alanda kullanılması anlamına gelmektedir ve istihdamı artırıcı etkileri doğurmaktadır. Ayrıca işçi dövizlerinin tüketim kalemlerinde yapılacak harcamalarında artış yaratması ekonomik büyümeyi olumlu etkileyecektir. Buna ek olarak göçmenlerin gönderdiği dövizler ülkedeki yoksulluğun azalması dolayısıyla ülkenin ekonomik kalkınması üzerinde olumlu bir etkiye sahiptir (Özyakışır, 2013, s.39).

Göçün ekonomik kalkınma üzerindeki etkileri değerlendirilirken göçmenlerin anavatanı ile göç ettikleri ülke arasında köprü oluşturduğu ifade edilebilir. Göçmenler sayesinde iki ülke arasında kültürel, sosyal ve ekonomik ilişkiler ülkeler arasında var olan ekonomik ilişkilerin de artmasını beraberinde getirir. Günümüzde göç kararının alınması ve göç süreci içerisine girilmesinde belirleyici bir etken olarak sosyal ağlar ön plana çıkmaktadır. Söz konusu bu sosyal ağlar, gelişmekte olan ülkelere teknolojinin transfer edilmesi, doğrudan yabancı yatırımın ülkeye transfer edilmesi ve turizmin artmasına katkı sağlar. Ülkelerinin dışına yayılan bu grup ülkelere mal ve hizmet, yatırım, teknoloji ve doğru bilgi akışının sağlanmasının en önemli kaynağıdır (IOM, 2012, s.15).

Göçün etkileri göç alan ve göç veren ülkedeki politik, sosyal ve ekonomik şartlara bağlı olarak değişir. Dolayısıyla bu şartlar göçün bireysel, düzenli veya geçici olup olmaması, göçmenlere sağlanan hakların durumu, nitelik düzeyi, cinsiyet ve yaş gibi özelliklerin yanında göçmenin ekonomik geçmişine bağlı olarak değişmektedir.

Diğer taraftan göçün ekonomik kalkınmayı destekleyici etkileri baskın bir özelliğe sahip olmayabileceği dikkate alınmalıdır. Önemli olan, göç ve ekonomi ilişkisinde göçün yararlı yönlerini ön plana çıkartacak, olumsuz yönlerini ise en aza indirgeyerek biçimde politikaların uygulanmasıdır. Bu durum ise göç ve ekonomi arasındaki ilişki içine dahil edilerek ele alınabilecek bir yönetim anlamını taşır.

Göçün ekonomik katkıları arasında ihmal edilmemesi gereken bir diğer unsur ise insan unsurudur. İnsanlar uzun yaşam, sağlıklı bir hayat ve iyi bir eğitim almak için göç ederler. İnsanın ülkelerin gerçek zenginliği şeklinde görülmesi ile beraber ekonomik kalkınmada insan unsuru merkezi olarak tanımlanmaya başlamıştır. Dolayısıyla insanı temele alan kalkınma anlayışı, bireyin yaşama ilişkin tercihi ve seçim yapması yanında fırsatını genişletecek bir biçimde kültürel, politik, sosyal ve ekonomik değişim olarak ifade edilmektedir. Bu bağlamda göç, insanların gelişimi üzerindeki en önemli unsurlardan bir tanesidir ve göçmenlerin mutluluk düzeyleri, verimlilik düzeyi ve yaşam standartları üzerinde önemli bir etkiye sahiptir. Göç ve ekonomi ilişkisi özellikle insan haklarının gelişmesi ve özgürlük boyutları ile doğrudan ilişkilidir. Bu bağlamda insani gelişim yaklaşımları ve insani kazanımların genişlemesi süreci insan yaşamında olması gereken ve yapabileceği şeyler olarak ifade edilir (Fukuda-Parr, 2003, s.303). İnsani gelişme olgusu ile beraber iki konunun öne çıktığı görülmektedir. Bunlardan birincisi bireylerin sahip olduğu yeteneklerin ortaya çıkartılması, bu yetenekleri geliştirmesi ve yeteneklerini kullanması için bireylere fırsatlar tanınması. Diğer ise ekonominin temel unsurlarından biri olan insanların daha sağlıklı ve uzun yaşaması yanında yaratıcı yaşam süreceği ortamların sunulmasıdır (Aktaş, 2015).

Göç olgusunu sadece geleneksel yaklaşımlara dayalı olarak yalnızca istihdam ve gelir farklılıklarına göre açıklamak yetersizdir. Uluslararası göçün nedenleri arasında istihdam ve gelir ile ilgili beklentilerin yanında çalışma olanakları, sağlık ve eğitim gibi refah düzeylerinin temel olarak dikkate alınmasıdır. Ekonomik kalkınma bağlamında göç olgusunu arttırmak isteyen bireylerin yer değişmesi olarak da değerlendirilebilir. İnsani gelişme raporu olarak yayınlanan raporda uluslararası göçmenlerin yüzde yetmiş beşi buldukları ülkelere daha yüksek olan insani gelişim düzeylerine sahip ülkelere göç ettiğini belirtmiştir. Ayrıca söz konusu bu raporda düşük insani gelişim düzeylerine sahip ülkelerin uluslararası göçten daha kazançlı olduğu belirtilmektedir. Bu grupta yer alan ülkelerin gelirleri öncesine oranla onbeş kat, okullaşma oranları daha önceki

dönemlere nazaran iki kat ve çocuk ölüm oranlarındaki azalışın ise onaltı kat olduğu rapor edilmiştir (UNDP, 2009, s.23-24).

İnsani gelişme anlayışı çerçevesinde göçmen haklarının belirlenmesi, göçmenlerin göç ettikleri ülkelerde uyumlu sağlayacak biçimde politikaların belirlenmesi, ekonomik koşulları ve işgücü piyasasındaki durumu, yaşamdan memnuniyeti, göçün ekonomik dışı ve ekonomi içi maliyeti gibi unsurlar dikkate alınmalıdır. Böylelikle bireysel kalkınmanın gelişmesi ile beraber toplumsal kalkınma sağlanacak ve bu da ekonomik kalkınmayı beraberinde getirecektir.

2.2. Göçün Sosyal Etkileri

Bireyin doğduğu ve içinde yer aldığı mekanlara olan bağıl gücünün azalmasına sebep olan göç, bireyin moral dünyasında da birçok sorunun ortaya çıkmasına neden olur. Sağlıklı bir birey bir yönüyle, sosyal ya da doğal çevresiyle uyumlu insana karşılık gelir. İnsanın sahip olduğu inanç, tutum ve davranışlar, alışkanlıkları, hayal ve düşünce dünyasındaki çevresel ortamın önemli bir etkisi bulunur. Çevresel ortam bir yönüyle değişmesi dolayısıyla ortaya çıkan göç kavramı, bireyleri yeni bir psikolojik travma, stres ve gerilim alanına yönelimini sağlar (Cengiz, 2010).

İnsanlar, ülke ve toplumlar arasındaki etkileşim ve iletişimin ortaya çıkması ve gelişiminde göçün önemli ve ayrı bir yeri bulunur. İnsanların bulunduğu doğal ve sosyal çevreden ayrılarak başka bir mekana yerleşmesi kültürel, siyasi, sosyal ve ekonomik geçişkenliğe zemin hazırlar ve bunu hızlandırır. Tarihsel süreç içerisinde ticaret ve savaş gibi etkenler göçün asli araçları konumunda iken 1900'lü yılların ikinci yarısından sonra iletişim araçlarında yaşanan gelişme ve yaygınlaşma ile beraber bu geçişkenliği asli unsuru olmuştur. İletişim araçları, gelişmiş batılı ülkelerin belirleyici unsuru olduğu bir araç olarak kullanılmaya başlanmıştır. Çift yönlü bir etkileşimin ortaya çıkmasına neden olan göç maddi ve manevi açıdan medeniyetlerin gelişmesine de olumlu katkılar sağlamıştır (Massey, 2014).

Kültürel ve toplumsal geçişkenlik üzerinden insanların gelişim süreçlerini önemli katkılarda bulunan göç, ülkelerin ve toplumların yaşadığı birçok problemin yayılması ve yaygınlaşması sürecinde hızlanmasına ve derinleşmesine neden olmuştur. Göç, kültürel ve sosyal alandaki farklılık ile ekonomik alandaki menfaatlerin çakışmasında siyasal bir içerik kazandırmış, bu alanda karmaşık bir mücadele zeminin

ortaya çıkmasına neden olmuştur. Ayrıca göç, siyasi alandaki rekabette, radikalleşme ve kutuplaşmanın ortaya çıkmasını kaynak oluşturmuştur. Ayrıca göçün toplumda uzun bir süreç sonunda yaygınlaşmış olan evrimsel değişimlerden devrimsel değişimlere geçişte önemli bir etkisi bulunur. Bu bağlamda yenileyici bir özelliğe sahip olan göç, toplumların birikimi olan gelenek ve geleneksel olan yerleşmiş düzenin ortadan kalkmasını ve işlevsiz hale gelmesini de sağlamıştır (Ekici ve Tuncel, 2015).

2.3. Göçün Psiko-Sosyal Boyutu

Göç hareketi, toplum ve insanları demografik ve sosyokültürel açılarından etkilediği gibi aynı zamanda psikolojik yönden de etkilemektedir. Göç hareketi sürecinde bireyler hassas ve karmaşık bir dönem içine girerler. Bunun sonucunda ise göçmenler, kendi kullandıkları dilin işlevsel halde kullanım özelliğini kaybetme ve yabancılaşma, aşağılık duygusu, özlem, boşluk, yalnızlık, önyargı, kırılma ve suçluluk gibi bir takım duyguları da yaşamaktadır (Erol & Ersever, 2014, s.53). Yeni bir sosyal çevre içerisinde yaşamaya başlayan, göç ettikleri ülkede konuşulan dilin konuşulması ve yerel insanlar ile sağlıklı ilişkiler kurulabilmesi gibi faktörler kişinin göç sonrası yaşayabileceği ihtimali olan krizleri en alt düzeye indirir (Ekşi, 2002, s.219). Göç etmeye zorlanan kişiler, gönüllü olarak göç etmiş olan veya hiç göç etmemiş olan kişiler ile karşılaştırıldığında göç eden kişilerin birçok ruhsal sorun ve travmatik yaşantılar ile karşı karşıya kaldıkları tespit edilmiştir. Gönüllü olarak yapılan veya zorunlu bir biçimde yapılan göç arasında bir kıyaslama yapıldığında ise kişinin dünya üzerinde temel varsayımları, hayat beklentileri ve sosyal uyumları açısından daha fazla etkilendiği yapılan araştırma sonucunda ortaya çıkmıştır (Erol & Ersever, 2014, s.48). Geçici olarak göç etme hareketi ailelerin yapısal bütünlüğünün bozulmasına, sosyal çevreleri ile olan bağın azalmasına ve psiko-sosyal açıdan stresli durumlara yol açmaktadır. Geçici göçmenlik bunun tam tersi olacak şekilde göç eden bireylerin kendisi ve ailesi adına daha iyi koşulları sağlayabilmek için mücadele etme, cesur hareket etme ve aktif olma gibi davranışlar sergileyerek psikolojik açıdan daha olumlu sonuçları beraberinde getirmektedir. Buna ek olarak ekonomik açıdan daha gelişmiş bölgelere yapılmış olan göç hareketi sonucunda bireylerin psikolojik anlamda daha iyi etki yarattığı ifade edilir.

Diğer bir bakış açısı ile bakılacak olursa göç ettiği dönem itibari ile ekonomik anlamda dezavantajlı konumda olan insanlar yeni hayatlarına başladığında çoğu zaman

zor şartlarda yaşamak ve çalışmak zorunda kalmakta ve daha çok sağlık problemleri ile karşı karşıya kalmaktadır (Esen & Yazıcı, 2012, s.58-60). Kopuk sosyal ilişkiler yaşayan bu kişiler, AIDS hastalığı başta olmak üzere birçok hastalığı da beraberinde getirmektedir. Buna ek olarak açlık, ekonomik problemler, bölgesel ya da politik işkence ve savaş gibi faktörler nedeniyle zorunlu olarak göç eden toplumlar sağlık hizmetlerinden yararlanamama, besin azlığı, stres ve şiddet ile karşı karşıya kalarak olumsuz deneyimler yaşamaktadır. Zorunlu göç olayı, göç edilen coğrafyadaki şartlar göç eden kişilerin gerek bedensel gerekse de ruhsal sağlığını etkileyen faktörlerdir. Ayrıca göç edilen toplumda yeni hastalıkların ortaya çıkması, bölgenin kalabalık hale gelmesi, yetersiz beslenme ve sosyal faaliyetler açısından yetersizlik gibi durumlar ile karşı karşıya kalınır (Tuzcu & Bademli, 2014, s.59).

Diğer taraftan ekonomik, sosyal, politik, kültürel geçmişi ve deneyimleri kişilerin göç ettikleri ülkede uyum sağlamasını güçleştiren veya kolaylaştıran faktörlerdir. Göç edenin yaşı, kültürel geçmişi, göç etme nedeni, eğitim düzeyi ve cinsiyeti göçmenlerin iç dünyasında bir takım değişiklikleri de yaşamasını beraberinde getiren faktörlerdir (Tunç, 2013, s.10).

Göç eden bireyler veya toplumlar, yerleştikleri coğrafyada hem kültürel değişimlerin yaşanmasına neden olmakta hem de psikolojik açıdan değişikliğe uğramaktadırlar. Yeni yerleşim yerine giden bir göçmen kültürel ve ekonomik entegrasyonu ne kadar hızlı olursa ortaya çıkacak psikolojik durumlarda o kadar az olacaktır.

Ait olma duygusunun toplumsal ilişkiler içerisinde yer alması yabancı ve yerli ikilem oluşmasından kaynaklanmaktadır. Çünkü toplumsal ilişkiler yabancı kişiler arasındaki toplumsal ilişkiler olarak düzenlenir (Giddens, 2004, s.84). Buradan anlaşıldığı üzere farklı etnik ve kültür yapısından göç eden bireyler kendi sahip olduğu özelliklerine ait olan kimlik arayışları karmaşık bir durum haline gelmeye başladığında göç ettiği toplum içerisinde yaşayan bireyler ile olan sosyal bir bütün haline gelmek yerine çatışma iklimi içerisinde bulunmaları dolayısıyla kendi sahip oldukları kimliği göç ettikleri yerlerde kabul ettirme çabası olumsuz bir etki yaratmaktadır.

2.4. Göçün Olumlu Etkileri

Göç olgusu yaşatmış olduğu tüm olumsuzluklara rağmen göç eden ülke ve göç edilen ülkenin yararına bazı özellikleri de taşımaktadır. İşgücü arzları yeterli olmayan ülkeler için dış göç önemli bir avantajdır. Ülkenin gelen göçmenler, çalışabilir nüfusun artmasını sağlayarak ülkenin işgücü ihtiyacını giderir ve ülke ekonomisine katkı sağlar. Göç kabul eden ülkelerin nüfus alımındaki tercihi, kendi ülkelerinin ekonomilerini iyileştirecek yönde olacağından dolayı, ülkeye alınan göçmenlerin yaşının genç, çalışabilir durumda ve erkek olmasına dikkat edilmektedir. Ülkeye gelen yeni iş gücü, öncelikle işgücü bağlamında eksik olan ve gelişim gösteren sektörlerde ücretlerin modern hale gelmesini sağlar ve işletme maliyetlerinin artmasına engel olur. Böylece maliyet olarak avantajı elinde bulunduran firmalar uluslararası rekabet ortamında zarar görmez.

Göç kabul eden ülkeler için yüksek beceriye sahip olan iş gücünün var olması, araştırma ve geliştirme yanında ekonomik faaliyetlerin artmasına da katkı sağlar. Böylece yüksek gelişim sahasında girişimcilik olanağı artmakta, insan gücünü gönderen ülkeler ile işbirliği yapılması ve bilgi akışının sağlanması, üniversitede görev yapan araştırmacı ve öğretim üyelerinin emeklilik ile ortaya çıkabilecek kaybın dengelenmesi sağlanır.

Göç, göç veren ülkelerin yapısında da bir takım değişmelere neden olmaktadır. Göç veren ülkelerdeki nüfus ile nüfusun cinsiyet ve yaşa göre değişimler söz konusudur. Göç eden kişilerin işgücü piyasasına dahil olmaları veya özellikleri, göç veren ülkenin bu göç olayından hangi derecede etkilendiğini gösterir. Göç eden insanlar, eğer işsizler kategorisi içerisinde yer alan bireyleri oluşturuyorsa, bu kişilerin göç etmesi ülkenin milli gelirin de bir azalmaya sebep olmayacak aksine işsizlik oranları düşecek ve ülkenin kişi başına düşen milli gelirin de artış söz konusu olacaktır. Ülkenin işsizlik sorununa bu yol ile çare bulunması işçi göçünün olumlu karşılanmasına sebep olan faktörlerden bir tanesidir. Diğer bir faktör ise bireyin yurtdışındaki tasarruflarıdır. Ülkeden göç eden bireylerin yurt dışında olduğu süre zarfında yapmış olduğu tasarrufların zaman içerisinde yurda taşınması, ödeme dengesi üzerindeki baskıları önemli ölçüde azaltacak ve ithalatın artmasını da beraberinde getirecektir (Kılıçaslan, 2006).

Uluslararası göç hareketinin diğerk bir önemli tarafı ise, yurtdışında bir süre çalışan ve ülkesine geri dönecek insanların yurtdışındayken öğrendikleri beceriler, edindikleri deneyimler ve ilişkiler ülkenin ekonomisine katkı yapar. Dişbudak, bu durumu (2004: 88) *”edindiğı bilgiler ve ilişkiler ile tasarruflarını yatırıma dönüştüren yani girişimci haline gelen göçmen işçiler ve/veya ulus ötesi girişimciler özellikle istihdam ve ihracatı artırarak hem kendi yöresine hem de ülke ekonomisine önemli yararlar sağlamaktadır”* şeklinde ifade etmektedir. Bu durum işgücü akımlarının ne için destek gördüğünü ifade etmektedir. Uslu (1999), göçmen olarak yurtdışına giden insanlar tarafından ülkeye gönderilen dövizler ve yurda dönüş yapanlar, ülkenin yaşadığı modernleşmeyi hızlandırmaktadır. Dönüş yapan vatandaşların Avrupa kültürünü taşıması, ülkede yaşanan sosyal değişimin belirleyicisidir. Böylelikle, Türk yaşam standartları Avrupa kültürüne uyumlu ve açık hale gelir.

Göç, beyin göçü özelliğı taşıması durumunda, göç veren ülkeler adına durum değerlendirilmesi yapılırsa, yurtdışında eğitim alarak yurda dönüş yapan insanlar, yabancı araştırmacılar ile kurumlar arasındaki bağı güçlendirmek, işbirliğı ve bilgi akışı imkânını sağlamak, para transferleri ve ortak girişimler geliştirmek, işletme yönetim deneyimlerini ülkeye kazandırmak ve eğitimde bireysel yatırımların olmasını sağlamak gibi olumlu etkileri söz konusudur.

2.5. Göçün Olumsuz Etkileri

Göçün olumlu etkileri yanında, olumsuz etkileri de olduğu şüphesizdir. Bunun en başında nüfus hareketinden kaynaklanan ülkeye yüklenen maliyet ve sorumluluklar bulunur. İşgücü talebinde bulunan ülke, nüfus artışından dolayı hastane, yol, okul ve konut gibi sosyal yatırımları yapmak zorundadır.

Ekonomik yatırımlara ek olarak, göç alan ülkelerde kültürel ve toplumsal uyum sorunları yaşanabilir. Yaşanan bu uyum problemleri zaman içerisinde farklı boyutlara ulaşmasından dolayı problemlerin çözümü adına yasal düzenlemeler yapılması gerekir. Buna ek olarak, belirleyici olan bazı sahalarda yüksek beceri kazandırabilmek için yerel işgücü üzerinde caydırıcı etki yapmak, diğerk bir ifade ile yerel halkın gittiğı iyi okullardan ayrılmasına ya da bu okullara girememesine sebep olmaktadır. Ayrıca, yabancı ülkelerden göç alınması sonrasında yaşanan teknoloji transferlerinin dost olmayan iki ülke arasında olmasına sebep olabilir.

“Uluslararası göçün işçi gönderen ülke açısından en temel sayılabilecek maliyeti, genç ve becerikli işçileri ülkenin emek piyasasından uzaklaştırmasıdır” (Dişbudak, 2004, s.87). Göç etmeye karar verenler, işgücü sağlayan ülkenin vasıflı elemanı ya da çalışanı ise ait olduğu ülkeye hem bireylerin yetiştirilmesi için bir takım mali sorumluluklara katlanması ile beraber ülkenin milli gelirinde düşüşe neden olacak, bu durum ise ekonomik kalkınmanın ve toplumsal dinamizmin yavaşlamasına sebep olacaktır.

Varlık (1984), göçü, 1960'lı yılların Avrupa ülkelerinin hızlı kalkınmasını sağlayabilecek, az gelişmiş ülkelere temin edilen insan gücü olarak ifade etmektedir. 1960'lı yıllarda Türkiye, sahip olduğu işgücü fazlalığının yaklaşık %30 unu yurtdışına göndermiştir. Gönderilen işgücü fazlası oranı ülkenin işsizlik oranının düşmesini sağlamıştır. Bununla beraber, çeşitli üretim alanlarında nitelikli insanların söz konusu bu oranda yer aldığını unutmamak gerekir.

Uğuz vd. (2004), göçü, *“toplumu sosyal, kültürel, ekonomik, politik, sağlık gibi tüm bileşenleriyle etkileyen,... kişileri yeni bir topluluğa götüren, dolayısıyla yeniden uyum sağlama sorunlarıyla karşı karşıya bırakan bir yer değiştirme”* olarak tanımlar. Ancak bu durum bireylerin yaşadıkları toplum veya kültüre uyum sağlamaları oldukça güçtür. Aileden, memleketinden, yaşadığı coğrafyadan, sahip olduğu servet ve statüden yoksun olmak kişiye bir tarafa atılmış olma duygusunu yaşamasına sebep olur. Bu durum ise göç eden kişilerin değer, kimlik ve rollere bakış açısını değiştirerek ruh sağlığının olumsuz etkilenmesine neden olur. Buna ek olarak göç ettiği yerlere adapte olan insanlar kendi topraklarına döndüğü zaman kültürel farklılıkları ve toplumsal uyumsuzluğu yaşamaktadır.

Yüksek niteliğe sahip olan öğrenci ve işçilerin göç etmesi ile beraber ülkenin üretken kapasitesinin kaybolmasına, yüksek öğrenimdeki kamu yatırımlarının geri dönüşünün oranının düşmesi gibi diğer olumsuz etkiler de söz konusudur (Bayraklı, 2007).

Göçün olumlu ve olumsuz etkileri yanında göçmenlerle birlikte bahsedilmesi gereken bazı kavramlar bulunmaktadır. Bu kısımda göçmenlerin yerleştikleri coğrafyalarda ortaya çıkan güvenlik, sağlık, eğitim ve ekonomi ilişkisini ele almak faydalı olacaktır.

2.6. Göçmenler ve Güvenlik

Siyasi, iktisadi ve toplumsal anlamda artan karşılıklı bağımlılık olarak tanımlanan küreselleşme ile beraber ivme kazanan diğer olgulardan bir tanesi de uluslararası göç kavramıdır. Göç insanlık tarihi kadar eski olan bir yer değiştirme hareketidir. Modern zamanların ürünü olan ulus devletlerin ortaya çıkması ile beraber sınırların net olarak çizilmesi göç hareketlerini de hızlandıran bir faktördür. Ancak her ne kadar ülke sınırları net olarak çizilmiş olsa da göç dolayısıyla sınırlar bir anlamda görünmez hale gelmiştir. 1990'lı yıllara kadar uluslararası politikalar göç hareketi etrafında düzenlenmiş ancak büyük çoğunluğunu kapsayacak şekilde politikalar üretilmemesi dolayısıyla göç politikaları iflas etmiştir. Dolayısıyla ülkelerin mevcut kurumsal yapılarının yeterli olmaması nedeniyle belirli bir yasal çerçeve içerisinde düzenlenmeyen göçmenler yasadışı veya diğer bir ifade ile düzenlenmemiş olarak adlandırılmaktadır. Düzenlenmemiş göç, 1990'lı yıllarda küreselleşme ile beraber ortaya çıkan yer değiştirme hareketine verilen addır (Erder, 2004, s.120). Düzensiz göç, göçmenlerin içinde bulunduğu durum ile yerleştikleri ülkenin hukuksal düzeni arasında ortaya çıkan uyumsuzluk ya da yasal boşluktur (Topçuoğlu, 2012, s.503).

Uluslararası göç, global eşitsizliklerin devam ettiği ve göçmenler adına daha iyi imkan sunulduğu yerler var olduğu sürece önümüzdeki on yıllar boyunca hızla artacağı birçok bilim adamı tarafından belirtilmektedir. Nitekim, klasik ekonomi teorisi çerçevesinde, uluslararası ekonomik gelişim oranında var olan eşitsizlikler ve uçurumlar artmaya devam ettikçe, emeğinin karşılığını alma bağlamında yer değiştirme hareketi de hızla artacaktır. Özellikle, devletler arasında, 90'lı yıllar ile başlayan, 2000'li yıllara gelindiğinde artarak devam eden çatışmalar kendilerini güven ortamında hissetmeyen milyonlarca insanın yaşamlarını daha güvenli bir ortamda sürdürme arayışına girmesine neden olur. 2015 yılında Uluslararası Göç Örgütü'nün hazırlamış olduğu rapora göre, dünyada 200 milyonun üzerinde uluslararası göçmen bulunmakta ve bu sayı her geçen yıl artmaktadır (IOM, 2015). Dünya göçmen sayısının yüzde 15'ine karşılık gelen yaklaşık 30 milyon kişinin düzensiz göç statüsü içerisinde yer aldığı tahmin edilmektedir (Akçadağ, 2012).

Birleşmiş Milletler çerçevesinde ele alındığında günümüzde göçmenlerin durumu ile yapılan birtakım hukuki düzenlemeler mevcuttur. Diğer taraftan her ülke kendi ulusal güvenlik kaygısı çerçevesinde farklı göçmen politikaları izlemesi

dolayısıyla, uluslararası anlamda göçmenlerin durumunu sorgulayan ve bu çerçevede politikalar üretmeye çalışan etkin bir mekanizmadan söz etmek mümkün değildir. Günümüzde göçmenler suçlu, göç ise suç olarak nitelendirilmektedir. Yasal statü içerisine oturmayan düzensiz göçmenler organize suç ve tehlikeyi çağrıştırıyor olması, göç politikalarında güvenlik meselesi olarak ele alınmasına neden olmaktadır (Topçuoğlu, 2012, s.507).

Küreselleşme ile birlikte ortaya çıkan ekonomik göç ve emeğin hareket etme isteği olgusunu düzenleyen küresel bir yapılanmadan bahsetmek mümkün değildir. Bu duruma son 10 yıl içerisinde yaşadıkları ülke sınırları içerisinde yaşanan çatışmalar dolayısıyla vatanlarından edilmiş insanların durumunun da eklenmesiyle meselenin uluslararası boyutunun çok daha vahim ve karmaşık olduğu ortaya çıkmaktadır (Gök, 2016).

Kentsel güvenlik olgusu her geçen gün önemi daha fazla önem kazanan bir olgudur. Güvenlikli site anlayışı ve bu sitelere vatandaşların ilgi göstermesi bunun bir sonucudur. Kentlerin sahip olduğu heterojen yapı suç kaygı ve korkusunu ortaya çıkartan bir yapıdır. Daha önceki yıllarda yapılmış olan çalışmalarda kentte yaşayan insanların öncelikli sorunları işsizlik ve altyapı sorunları iken günümüzde yapılan araştırmalarda ise kentsel güvenlik sorunu insanların en fazla sorun olarak gördüğü problemlerin başında gelmektedir. Ülkemizin sınır yönetimi ve göç politikalarında Avrupa ülkelerinden değil, Avrupa ülkelerinin Türkiye'den alması gereken modeller söz konusudur. Türkiye'nin ve Avrupa birliği ülkelerinin güvenlik algısı birbiriyle aynı değildir. Güvenlik yönetimi temelinde stratejik yönetim odaklı sınır yönetimi ve göç politikası düzensiz göçün önüne geçilmesi ve gerekli olduğu durumlarda da mültecilere ilişkin olarak insan hakları ihlallerinin en alt düzeye indirilmesi ve etkin güvenlik politikalarının uygulanması önemli bir rol model olarak uygulanmaktadır (Uluslararası göç ve güvenlik Konferansı sonuç raporu, 2016).

2.7. Göçmenler ve Sağlık

Ülkemizde göçmenler kendilerine verilen kimlik kartları ile sağlık hizmetinden yararlanmaktadırlar. Ayrıca devlet göçmen politikaları kapsamında bu kişilere ilaç miktarının belli bir kısmını ödemektedir. Ancak göçmenler ile birlikte artan ülke nüfusu dolayısıyla sağlık hizmetleri için yeterli ilaç bulundurulması ve temin edilmesinde aksaklıklar ve gecikmeler meydana gelmektedir. Diğer taraftan, ülkemizde savaş

dolayısıyla göç etmek zorunda kalan göçmenlerin yaşamış olduğu bombardıman dolayısıyla sakatlanması da çok pahalı tıbbi müdahaleler gerektiren yaralanmalardır. Bu maliyetler ülkeye kaynak sıkıntısı doğuracak maliyetlerdir. Ayrıca bu kişilerin sadece bedensel değil psikolojik travmalarını aşabilmek için çeşitli programlar, sakat kalanlara protez sağlanması gibi yapılacak yardımlar ülke ekonomisini olumsuz yönde etkileyen unsurlardır (Çorabatır ve Arkadaşları, 2013, s.11). Son zamanlarda Suriye'den gelen göçmenlerin yerel halka nazaran pozitif ayrımcılık ile sağlık hizmetlerinden yararlandığı algısı halkın genel kanısı haline gelmeye başlamıştır.

Yaşanan uluslararası göç hareketi sonucunda göçmenler yerleşmiş oldukları ülkelere kızamık, akut solunum yolu enfeksiyonu, tüberküloz ve ishal gibi bulaşıcı hastalıkları da beraberinde getirmiştir. Buna ek olarak kadınlar da göç dolayısıyla bir takım sorunlar yaşamaktadır. Çünkü çocuk ve kadınlar göç ve savaş gibi hareketlerin en savunmasız grubudur. Bu grup göçten en fazla etkilenen kişilerdir. Dolayısıyla çocuk ve kadınların erkek göçmenlere nazaran daha özel korunmaya ihtiyaçları vardır. Özellikle fiziksel ve cinsel istismar, sömürme ve mal ve hizmetlerden yararlanma bağlamında ayrımcılığa uğrarlar. Genellikle geldikleri ülkelerde kadının sahip olduğu statü düşük iken göç ettiği ülkelerde buldukları cinsiyet rolleri daha belirgin bir hale gelmektedir. Kadınlar 19-45 yaş aralığında sadece cinsiyetlerinden dolayı yaşamış oldukları hamilelik ve doğum sırası süreçlerinde sağlıkları üzerinde hastalık veya ölüm gibi durumlar ile daha çok karşılaşır. Özellikle kadınların bu dönemde daha kapsamlı bir sağlık hizmeti almaları gerekir. Bu dönemde ihtiyaçlarının karşılanması bakımından mültecilerin durumu göç ettikleri toplumda yer alan kadınların durumundan daha aşağıda bir statüde yer almaktadır. Mülteci kadınlar genellikle bağışıklık sistemlerinin kuvvetlendirilmesi ve aile planlaması gibi koruyucu hizmetlerden yararlanması mümkün değildir. Dolayısıyla istenmeyen gebelikler, nitelikli gebelik testleri yapılmaksızın kontrolsüz ve kötü koşullarda doğum olayı gerçekleşir ve anne ve bebek ölümlerini daha sık rastlanır (Carbolla & Nerukar, 2001).

2.8. Göçmenler ve Eğitim

Göç ile eğitim ilişkisi ele alınırken dış göçler kadar iç göç olgusunun da hesaba katılması gerekir. İç göçler, okul çağına gelmiş olan nüfusu güçlü bir biçimde etkileyen faktördür. Göç hareketleri bazen geniş bir hareket olabilir (Chaû, 2003, s.103). İç göç çarpık kentleşme, gecekondulaşma ve konut yetersizliği, kente göçen nüfusun işgücü ve

istihdam piyasasına olan etkisi, toplumsal yapı ve kentleşme sorunu gibi yaşamın ekonomik, siyasal ve kültürel yönü ne etkisi vardır. Ülkemizde göç edenlere ilişkin ayrıntılı ve yeterli demografik veriler tam anlamıyla ve zamanında sağlanamadığından dolayı göç edenlere ilişkin gerekli önlemlerin alınması güçlük kazanmaktadır. Ancak göçlerin gerçekleşmesinden sonra eğitim ile ilgili sorunlara çözüm aramaya başlanmaktadır. Göçler ile ilgili sayım, bilgi, yapılacak olan araştırmalar ve yerel yerleşim yerlerini iyi tanıyan yetkililerin eğitim planlaması süreci içerisinde yer alması ile sağlanabilir. Buna ek olarak, iller ile ilgili genel verilerin yanında, ilçelere ve köylere ait verilerin elde edilmesi, böylece göç alan ve göç veren bölgelerin daha iyi tanınması gerekir. İllere ilişkin göç verileri genel değerlendirme aşamasında, ilçe ve köylere ait bilgileri içeren verilerin elde edilmesi de somut önerilerin getirilmesi aşamasında kullanılabilir (Tezcan, 1991).

Göç veren yörelere yeni yatırım alanlarının oluşturup oluşturmayacağı göz önünde bulundurulması gereken diğer bir etkidir. Ayrıca, öğrenci sayısının az olması sebebiyle mevcut kapasitesinin daha altında kullanılan veya kapatılan okullar, burada çalışan öğretmenlerden istenilen ve beklenen verimin alınamaması, birleştirilmiş sınıf uygulaması ve tek öğretmenli okullar göçün eğitim üzerindeki önemli sonuçları arasındadır. Göç veren illerde öğrencilerin okula gitme oranları ülke ortalamasından daha düşüktür. Öğretmen başına düşen öğrenci sayısı yanında derslik başına düşen öğrenci sayısı göç alan illerde daha fazla olduğu görülmektedir. Göç alan illerde mevcut kapasitenin karşılanmasını sağlayacak okul sayısı daha azdır. Dolayısıyla göç hareketi, göç veren iller ve kırsal alanlarda öğrencilerin eğitim imkanlarına erişimini önemli ölçüde engellemektedir. Göç veren bazı bölgelerde bulunan köy okulları öğrenci sayısının az olması sebebiyle kapanmaktadır. Göç veren bölgelerdeki okullara devam eden öğrenci sayısının az olması ve bağımsız sınıfların açılmasının ekonomik maliyetlerinin fazla olması nedeniyle birleştirilmiş sınıf uygulaması ile çözüm aranmaktadır. Buna ek olarak göç veren kesimlerde tek öğretmenli okullar yer alır. Ayrıca taşınmalı eğitim yapan köy okulları açılarak çözüm üretilmektedir. Dolayısıyla bu bölgelerde okullaşma oranları gittikçe düşmekte ve eğitim hedeflerinin ulaşılmasına engel olmaktadır (Karakütük ve Kavak, 2017).

Göç alan bölge ve kentlere bakıldığında ise bölgenin nüfusunun artması sebebiyle eğitim sunumlarının sağlanamaması, eğitimden beklenen verimin elde edilememesi ve okulların kalabalık olmasından dolayı ikili eğitim verilmesi gibi bir

takım sorunları da beraberinde getirir. Diğer bir ifade ile göç eğitimin işleyenlerinin ve işleyişinin bozulmasına ve yetersiz hale gelmesine sebep olur. Yüksek orandaki nüfus artışı eğitim sistemi yanında okulları da zorlamakta ve kentlerde eğitim alma isteğine azaltmaktadır. Bu durum ise bir sınıfta okuyan öğrenci sayısının artmasına, okulların sahip olduğu fiziki kapasite ve araç gereçlerin yetersiz kalmasını, tüm öğretim kademelerinde maddi imkansızlıkları yanında ikili öğretim uygulaması ile eğitimin niteliğinin azalmasına yol açmaktadır. Sınıfın mevcudunun artması öğrencilerin öğretmenle olan ikili ilişkilerini azaltmaktadır. Diğer bir ifade ile öğretmenlerin öğrenci başına ayırdıkları zaman azalır. Ayrıca sınıf mevcudlarının fazla olması öğretmenin sınıf yönetimini zora sokmakta ve öğrenci başarısını olumsuz etkilemektedir. Göç alan bölgelerde, her düzeyde okul, eğitim araç gereçleri, donanım ve derslik sayılarının yetersiz kalması yanında öğretmen açığı ve öğretmenlerin dengesiz dağılması gibi birçok sorunu da beraberinde getirir. Okul mevcudunun fazla olması okul yöneticilerinin okulu yönetme becerisini azaltmaktadır. Dolayısıyla gerek öğretmenler gerekse de okul yöneticilerinin daha fazla çaba göstermesi gerekir. (Perruchoud, 2009). Dolayısıyla göç eğitim planlamasına zorlaştıran bir faktördür.

BÖLÜM 3

BULGULAR

Bu kısımda Şanlıurfa, Mardin, Siirt, Diyarbakır, Batman, Kilis ve Gaziantep illerinin Suriye'den gelen mültecilerden hangi açılardan ve nasıl etkilendikleri tartışılmıştır.

3.1. Şanlıurfa

Şanlıurfa farklı etnik köken ve kültürlere sahip olan birçok insanın yaşadığı bir coğrafya sahiptir. Şanlıurfa'da genel olarak konuşulan üç dil mevcuttur. Bu diller Türkçe, Kürtçe ve Arapça dilleridir. Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde yer alan Şanlıurfa coğrafi büyüklük açısından bölgede Gaziantep'ten sonraki ikinci büyük il konumundadır. Şanlıurfa'nın sahip olduğu arazi yapısı dağlık bir alana sahip olmamasından dolayı ilde büyük toprak mülkiyetleri mevcuttur. Şanlıurfa ekonomisi tarıma dayalı bir ekonomidir (Lordoğlu ve Aslan 2016, s.801).

Şanlıurfa'nın sahip olduğu demografik yapı incelendiğinde nüfusun çoğunluğunu genç bireylerin oluşturması oldukça dikkat çekicidir. Yapılan istatistikler incelendiğini ilin doğum oranındaki artış azımsanmayacak derecede yüksektir. Ülke genelinde doğurganlık oranı 2,07 olmasına karşın Urfa'da bu oran 4,31 civarındadır. Şanlıurfa'nın sahip olduğu bu doğurganlık oranı ile Türkiye'de bu alanda bir sırada yer almaktadır. Şanlıurfa ilinin nüfusun yüzde 61 lik kısmı 25 yaş altında olan bireylerden oluşmaktadır. Türkiye nüfus artış oranı binde 13 dolaylarında iken Şanlıurfa'da nüfus artış oranı yaklaşık binde 22 civarındadır. İl ekonomisinin büyük bir bölümü tarımdan kaynaklanmaktadır. Buna ek olarak hayvancılık, turizm ve enerji gibi sektörlerde il ekonomisi açısından oldukça önemlidir. Bölgesel kalkınma projesi olan Güneydoğu Anadolu Projesinin merkezi konumundadır. Ayrıca ülkemizin en büyük tarım işletme çiftliği olan Ceylanpınar tarım işletmeleri Şanlıurfa'da yer almaktadır. Ayrıca ülkenin enerji ihtiyacının büyük bir bölümünü karşılayan Atatürk Barajı hidroelektrik santralleri Şanlıurfa il sınırları içerisinde yer almaktadır.

2016 yılında TÜİK tarafından verilen istatistiki bilgilere göre Şanlıurfa ilinin nüfusu 1.940.627' olarak belirlenmiştir. Ancak 2010 yılında yaşanan Suriye krizinden önce ilin nüfusu 1.663.371 olarak ölçülmüştür. Şanlıurfa'nın sınır illerinde ortaya çıkan göç hareketi toplumsal, demografik ve ekonomik alanda çeşitli sonuçların ortaya

çıkmasına sebep olmuş ve bu sonuçlar da birçok sorunu da beraberinde getirmiştir. Türkiye'ye yapılan göçlerden en çok etkileyen illerin başında Şanlıurfa gelmektedir. Göç İdaresi Genel Müdürlüğü verilerine göre (2016) Şanlıurfa'da Suriye'den gelen göçmen nüfusu yaklaşık 400 bin civarında olduğu ifade edilmektedir. Buna ek olarak Diyarbakır Şanlıurfa bölgesi yaşanan göç hareketleri dolayısıyla işsizlik oranlarının en yüksek olduğu bölge olarak belirtilmektedir (Bahçekapılı ve Çetin, 2015, s.8).

Sınırı geçen göçmenlerin Şanlıurfa'yı tercih etmelerinin birçok sebebi vardır. Bu sebeplerin en önemlilerinden bir tanesi de akrabalık ilişkileridir. İlin etnik köken bağlamında çoğunluğunun Kürtler ve Araplar tarafından oluşuyor olması bir diğer önemli etken olarak karşımıza çıkmaktadır. Şehrin sahip olduğu bu özellik bakımından göç ile gelen insanların kültür ve dil açısından zorlanmalarının önüne geçen ve insanların bir arada yaşamasını kolaylaştıran en önemli etken olarak ifade edilebilir. Şanlıurfa sınır ülkeler ile Ceylanpınar, Akçakale ve Mürşitpınar sınır kapılarını barındırıyor olması Şanlıurfa'nın göçten etkilenmesinin diğer önemli bir etken olarak belirtilebilir. Ayrıca bu etkenlere ek olarak ilde var olan aşiret ilişkileri yanında ekonomik faaliyetlerinin büyük bir çoğunluğunu tarımsal faaliyetlere dayalı olması, göç eden insanların göç ettikleri ana vatanlarına yakın olması dolayısıyla kendi ülkelerini kolaylıkla dönebilme umudunu taşımaları Şanlıurfa'nın göç almasının ve burada göçmenlerin diğer bölgelere nazaran daha fazla süre geçirmiş olmalarının belirleyici unsurları olarak ifade edilebilir.

Şanlıurfa'daki ekonomik gelişme ve kalkınmadaki düşüklük aynı zamanda Suriye kaynaklı göçten etkilenmesi sonucunu da doğurmuştur. İl bağlamında Şanlıurfa göçten kaynaklanan olumsuzlukları düzeltebilecek potansiyeli sahip olan bir il değildir. Dolayısıyla çözülemeyen her sorun giderek daha büyük hale gelmekte ve başka sorunları da beraberinde getirmektedir. Şanlıurfa'nın coğrafi bağlamda Suriye'ye yakın olması, ilin ekonomik gelişmişlik düzeyinin beklenen seviyede yer almaması ve kent nüfusunun yüksek olmasından dolayı göç hareketinden olumsuz etkilenmektedir (Pınar vd., 2016, s.34).

Suriye'den gelen sığınmacılar Türkiye'de gün geçtikçe daha kalıcı bir hale gelmektedirler. Diğer bir ifadeyle Suriye'den gelen göçmenler artık bir misafir olarak değil ev sahibi konumuna gelmeye başlamalarını ifade etmek yanlış olmayacaktır. Suriye'den Şanlıurfa'ya gelen göçmenlerin büyük bir çoğunluğunun mesleğinin

olmaması ve eğitim seviyelerinin düşük olması görülmektedir. Şanlıurfa'ya gelen Suriyeli göçmenlerin yarısından fazlası en fazla ilkokul eğitimini tamamlamış olan insanlardan oluşmaktadır. Bu durum ildeki eğitimsiz işgücünün sayısını artırmanın yanında ücret seviyesini de düşürmektedir. Bu durum aynı zamanda işgücü bağlamında önemli bir rekabet ortamında ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Dolayısıyla Şanlıurfa'da yer alan alt gelir grubu içerisinde bulunan insanların ciddi tepkileri ortaya çıkmaktadır. Suriye'den gelen göçmenlerin Şanlıurfa'da yaşadığı diğer önemli problemler ise emek sömürsü, kültürel ve sosyal farklılıklar, işsizlik ve dil problemleri olmaktadır. Ancak Şanlıurfa'da yaşayan Suriyeli göçmenlere yönelik bir dışlama söz konusu değildir. Şanlıurfa'da yaşayan insanların büyük bir çoğunluğu Suriye'den gelen göçmenlerin ülkeye kabul edilmesini doğru bulmakta ancak Şanlıurfa'da ev kiralalarının artış göstermesinden, işsizliğin daha belirgin ve yaygın hale gelmesinden, kamu hizmetlerinin yükünün artmasından dolayı yeteri kadar yararlanamamaktan, toplumsal düzenin bozulmaya başlamasından ve ahlaki değerlerin giderek kaybolmaya başlamasından dolayı Suriye'den gelen göçmenlerden şikayetçidir. Buradan da anlaşılacağı gibi insani değerler bağlamında Şanlıurfa ilinde yaşayan insanların Suriye'den gelen göçmenlere karşı olumsuz bir tepki oluşmadığını ancak hızlı nüfus artışı dolayısıyla hem ekonomik, hem toplumsal, hem güvenlik gerekçeler açısından ciddi sıkıntıların yaşandığını ifade etmek mümkündür

Uluslararası düzensiz göç ilişkisi alan yazını yine Şanlıurfa'ya yapılan göç hareketleri bağlamında bakıldığında göçün itici ve çekici ufak türleri açısından, Şanlıurfa'nın akrabalık ilişkileri, sınır ili olması, kültürel ve etnik açılarından göç veren ülkeler ile benzer özelliklere sahip olması göçmenler için Şanlıurfa ilini çekici hale gelmesine sebep olmuştur. Düzensiz göç ilişkisindeki itici güç olarak da Suriye'de yaşanan güvensizlik ve savaş ortamı dolayısıyla kendi ülkelerinin itici güç olarak ifade etmek mümkündür.

3.2. Gaziantep

Yerel sanayileşme odağının öncü kentlerinden birisi olarak adlandırılan Gaziantep, uzun bir ticaret geçmişi ve genel sanayisi olan bir ildir (Bademli, 1977). 1980'li yıllardan sonra Türkiye'nin ekonomik anlamda dışa açılması ile beraber ucuz ve çok işgücünün ortaya çıkardığı avantajlar ile beraber Gaziantep sanayi alanında atılım yapmış ve ihracat odaklı üretim üzerinde yoğunlaşmaya başlamıştır (Ayata, 1999;

2004). Devlet planlama teşkilatının verilerine göre, Gaziantep ihracat sanayi sıralamasında 25 sırada yer almış ve 3 derece gelişmiş iller statüsünde olan gruba girmiştir. Bu grup yüksek gelir potansiyele sahip olan tarımsal faaliyetler ve küçük ve orta dereceli işletmelerin bulunduğu iller grubudur. Gaziantep, sahip oldu sosyo ekonomik yapısı incelendiğinde birçok ili geride bırakmıştır. İstihdam ile ilgili olarak Türkiye'deki birçok ilin önüne geçen Gaziantep sağlık ve eğitim başta olmak üzere diğer beşeri ve sosyal kalkınma göstergelerinde yine birçok ili geride bırakmıştır.

Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nin halen sanayi merkezi olma özelliğini koruyan Gaziantep, hem beşeri ve sosyal göstergeler hem de ekonomik göstergeler bağlamında bölgenin sahip olduğu performansın üzerinde bir performans gösteren bölgenin tek ili konumundadır. Ancak bölgenin en iyi konumda olan ili olmasının yanında beşeri ve sosyal kalkınmada kayda değer bir girişim gösterememiş olması oldukça dikkat çekicidir. Bu bağlamda bakıldığında Gaziantep beşeri sermayesini güçlendirilen bir il değildir.

Türkiye'de yoğun olarak Suriyeli göçmenlerin yaşadığı illerden bir diğeri de Gaziantep'tir. Gaziantep'te yaklaşık olarak 300 bin civarında Suriyeli sığınmacı yer almaktadır. Suriyeli sığınmacıların Gaziantep'te mekansal olarak dağılımları düzensiz olduğu göze çarpmaktadır. Suriyeli sığınmacıların şehre dağılmasında ekonomik, kültürel ve sosyal faktörlerin ön plana çıktığını ifade etmek mümkündür. Kentin gelir düzeyi yüksek olan kuzey batı bölgesinde Suriyeli sığınmacıların sayısının oldukça az oldu ifade edilebilir. Bölgenin arsa bedellerinin, evlerin aylık kira giderlerinin yüksek olması Suriyeli sığınmacıların bu bölgede daha az yer almasının en büyük nedenlerinden bir tanesi olabilir. Suriyeli sığınmacıların en yoğun olarak yaşadığı yerlerin başında şehrin gecekondu ulaştığı ve kenar mahalle konumunda olan yerlerdir. Bu yerleşim yerleri şehir merkezinin veya kuzeybatı bölgesindeki ev kiralarına nazaran daha düşük barınma imkanı bulmaları sığınmacıların bu bölgeleri tercih etmesinin en büyük nedenleri arasında ifade edilebilir.

Gaziantep, Suriye'ye komşu bir kent olması dolayısıyla, Suriye'de yaşanan krizden savaş ortamından kaçan insanların sığındığı illerden bir tanesidir. Dolayısıyla Gaziantep Suriye'den gelen sığınmacılar için stratejik bir öneme sahiptir (Erdoğan 2015).

Gaziantep bölgede yer alan diğer illere göre ekonomik olarak daha fazla imkana sahip olan ildir. Gaziantep Suriye'den gelen göçmenlerden kaynaklanan işsizlik oranının artışı gibi bir durumla karşılaşmamıştır. Diğer bir ifade ile Gaziantep hareketli ve işsizlik oranı azalan bir iş piyasasına sahiptir. Bu bağlamda bakıldığında nüfus artış oranının yüksek olması yanında Suriyeli mültecilerin gelmesinden etkilenmemiş aksine Suriye ile ticari ilişkiler bağlamında artış gösteren bir il olmuştur. 2013 yılı verilerine bakıldığında Suriye ile ihracatı bir önceki yıla göre yaklaşık 5 kat artmıştır. Yapılan ihracatın daha çok gıda ve inşaat sektörünü ilgilendiren ürünleri kapsamı ondan dolayı Gaziantep Suriye'de savaşın ortaya çıkarttı yıkım ile doğrudan ilgili olduğunu ifade etmek mümkündür.

Gaziantep, Suriye'den gelen birçok mülteci barındırıyor olmasına rağmen sahip olduğu sanayi olanakları nedeniyle Suriye'den gelen mültecilere istihdam olanağı sağlamıştır. 2015 yılında yapılan bir araştırmada Suriyeli göçmenlerin büyük bir çoğunluğunun kendi vatandaşları ile çalışıyor olmaları Gaziantep'te Suriyeli göçmenlerin daha iyi olanaklara sahip olduğunun göstergesidir (SABR İstatistik Araştırmaları 2015, s.10).

Gaziantep Ticaret Odası'na kayıtlı 209 adet Suriyeli mülteciler tarafından işletilen işletme bulunmaktadır. Ayrıca sanayi odasına kayıtlı olan 18 firma bulunmaktadır. Bu firmalar içerisinde orta büyüklüğe sahip olanlar gıda sanayi ve tekstil üretim yapmaktadır. Bunun dışında kalan işletmelerin büyük bir çoğunluğu ise lastik terlik üretimi ile uğraşmaktadırlar. Küçük esnaf niteliğinde olan işyerleri ise farklı türde ve farklı aramalara sahip kahve satışı ve sunumu yapmaktadır. Ayrıca yöresel ürünlerin olduğu işletmeler, acente işletmeciliği, ekmek imalat yerleri ve lokantalar işletmekte neler.

Suriye'den gelen göçmenler Gaziantep iş piyasasındaki ücret politikalarına önemli ölçüde etkilemiştir. İş piyasasında düşük ücret ile çalışma koşullarının yanında vasıf düzeyi düşük olan işlerde çalıştırılması gibi bir takım sorunlar ortaya çıkmıştır. Suriyeli göçmenler Gaziantep'te düşük ücretle çalışmasının yanında uzmanlık alanı olmayan veya kendi işlerini yapamadıkları işlerde çalışma oranları bir hayli yüksektir (SABR İstatistik Araştırmaları 2015, s.9).

Buradan da anlaşılacağı üzere Gaziantep, Suriyeli göçmenlerden dolayı doğabilecek olumsuzlukları avantaja çevirmiş ve Suriye ile olan ticari ilişkilerini

artırmanın yanında Suriye'den gelen mültecilere iş imkanları ve olanakları sağlamasından dolayı gerek Suriye'den gelen mülteciler gerekse de yerel halkın işsizlik ile karşı karşıya kalmasının önüne geçmiştir.

3.3. Kilis

Kilis, Suriye sınırına yaklaşık 10 kilometre mesafede bulunan ve Suriye'de savaşın başlaması ile beraber on binlerce Suriyeli göçmene ev sahipliği yapan bir ildir. Kilis nüfusu yaklaşık 136 bin olmasına rağmen 130 bine yakın Suriyeli mültecinin yaşadığı ve neredeyse nüfus ile eşdeğer sayıda mülteciye ev sahipliği yapmaktadır. Dolayısıyla Kilis nüfus yoğunluğu bakımından en yoğun Suriyeli mültecinin olduğu bir il konumundadır.

Göç, coğrafi yer değişiklikleri ile beraber göç eden bireylerin inanç, alışkanlık ve yaşam biçimlerini gittikleri coğrafyaları götürmesinin yanında bir takım problemlerin de ortaya çıkmasına neden olur. Dolayısıyla göç, hem göç eden toplumun hem de göç edilen toplumun sosyal hayatında zenginlikleri getirmesinin yanında sorunlara da neden olmaktadır. Bu bağlamda bakıldığında göç kültürel, sosyal ve ekonomik birçok boyutu olduğu ifade edilebilir (Elma ve Şahin, 2015, s.430-431).

Sosyal, ekonomik ve toplumsal anlamda olanakları sınırlı olan Kilis şehrine gelen Suriyeli mülteciler, Kilis'in günlük yaşamındaki kültürel, sosyal ve ekonomik değişimleri de beraberinde getirmiştir. Ülkelerinden göç eden Suriyeli mülteciler Kilis'e geldiklerinde tercih ettiği barınma mekanları geçici barınma merkezleri olmuştur. Suriye sınırına yakın olmasından dolayı Kilis yoğun bir mülteci akımına uğramış ve bununla birlikte kentte barınma problemleri ortaya çıkmaya başlamıştır. Dolayısıyla şehre barınma merkezleri ve yerleşim yerleri inşa edilmeye başlamıştır. 2018 Mart ayı itibariyle barınma merkezlerinde yaklaşık 25 bin kişi kalmaktadır. Suriyeli mültecilerin kaldıkları çift katlı veya tek katlı yapıdan oluşan konteynırlarda buzdolabı, ısıtıcı, ocak ve şofben gibi imkanlar bulunmaktadır. Neredeyse şehir mevcudu ile aynı sayıda Suriyeli mültecinin yer aldığı Kilis'te Suriyeli mülteciler şehrin her tarafına dağılmıştır. Suriyeli mültecilerin sadece kenar mahalle veya ucuz kira olanaklarının bulunduğu semtler yanı sıra şehir merkezlerine daha fazla tercih ettiği görülmektedir. Ayrıca Suriyeli mülteciler tercih ettikleri yerleşim yerlerinde yine kiranın düşük olması faktörü göz önünde bulundurmaları, işyerlerinin yakın olması yanında okulların evlerine yakın

olması ve diğer Suriyeli esnafların dükkanların bulunduğu mahalleleri tercih etmeleri dikkat çekici bir unsurdur.

Suriye'de yaşanan krizin ortaya çıkması ile beraber ülkelerinden göç eden mülteciler yaklaşık 7 yıldan fazla bir süredir ülkemizde yaşamaktadır. Türkiye tarihine bakıldığında daha önceki dönemlerde hiç bu kadar büyük çapta bir mülteci akını ile karşı karşıya kalınmamıştır. Ayrıca Suriye'de yaşanan krizin hala devam ediyor olması ve savaş şartlarının olumsuzlukların Suriye'de hüküm sürmesinin devam etmesinden dolayı başta Kilis olmak üzere tüm göç alan iller bu durum ile yüzleşmek zorunda kalmışlardır. Bundan dolayı yerel halk Suriye'den gelen göçün de etkisi ile ortaya çıkan yeni değişim ve gelişmeleri ayak uydurmak zorunda kalmıştır. Bu durumu Yaşar (2014) *“Yeni şartlara uyum süreci aynı zamanda yabancılaşma süreci olduğundan bu durum sadece göçmenler açısından değil onların muhatabı yerli insanlar açısından da sorundur. Ulus aşırı göçlerde statü ve roller, kalıplanmış ilişkiler, sosyal bağ ve alışkanlıklar değiştiğinden insanların kimlikleri, hatta kişilikleri bile sarsılır. Yeni şartlar alışıldık yöntemlerle başa çıkılacak cinsten olmadığından, farklı yer, kültür, yeni zorluklar, farklı dil, kural ve değerler sığınmacıları sudan çıkmış balığa çevirmektedir. Her şeye yeni baştan başlamak gerektiğinden karşılaşılan hemen her şey meydan okuyucudur.”* şeklinde ifade etmektedir.

Kilis şehir merkezinde yaşayan Suriyeli mülteciler öncelikle barınma problemlerini aşmak ve yaşamlarını idame ettirebilmek için maddi imkanlara sahip olmak durumundadır. Dolayısıyla Suriyeli mülteciler dilini, kültürünü ve yaşam biçimlerini hiç bilmedikleri ve tamamen yabancı oldukları bir ülkede yaşamlarını sürdürebilmek ve gelir sağlamak adına çalışmak zorundadır. Dolayısıyla Suriye'den gelen mültecilerin ülkelerini dönüş sürelerine gittikçe uzamaya başlamış ve yanlarında getirdikleri birikimlerin tükenmiş olması ile beraber gerek kendisinin gerekse de ailesinin ihtiyaçlarını karşılayamaz duruma gelmişlerdir. Devlet veya derneklerden alınan yardımların yetersiz kalması dolayısıyla çalışmak zorunda olan Suriyeli mülteciler Kilis'teki vasıfsız işgücü piyasası içerisinde olan rekabeti arttırmıştır.

Suriyeliler devlet ve derneklerden yardım almanın yanında işgücü piyasası içerisinde de yer almaktadırlar. Şehir merkezlerinde Suriye kökenli kadın ve kız çocuklarının işgücü piyasası içerisinde yer alması dolayısıyla Kilis halkının iş günü içerisinde yer almasını önüne geçmektedir.

Suriyeli mültecilerin yer aldığı Kilis'te Sağlık hizmetleri açısından değerlendirilecek olursak, Suriye'den gelen ve savaştan dolayı etkilenen birçok kişinin başta psikolojik problemler olmak üzere ciddi anlamda sağlık desteğine ihtiyaçları olduğu kaçınılmaz bir gerçektir. Bu bağlamda ülkemizin vatandaşı olsun veya olmasın Suriyeli mültecilerin sağlık hizmetlerinden ücretsiz olarak yararlanabilmesi olanağı sunulmaktadır. Yayınlanan Sağlık Bakanlığı Genelgesi doğrultusunda Kilis'te yer alan kamuya ait tüm sağlık merkezlerinde Suriyeli mültecilere yönelik olarak ücretsiz sağlık hizmeti verilmektedir. Şehir merkezlerinde bulunan devlet hastanesi Suriyeli mültecilerin Sağlık hizmetinden yararlanabilmek için en çok tercih ettiği hastanedir. Özellikle kadın hastalıkları ve kadın doğum poliklinikleri başta olmak üzere sağlık hizmetinden ücretsiz olarak yararlanmak isteyen çok sayıdaki Suriyeli mülteci hastanelerin kalabalık görünmesine neden olmaktadır. Devlet hastanesinde Suriyeli mültecinin fazla olması dolayısı ile yerel halk rahatsız olmaya başlamış ve yerel halk özel sağlık hizmeti veren sağlık kuruluşları tercih etmeye başlamışlardır.

Kilis'e yerleşen Suriyeli mültecilerin büyük bir çoğunluğu Türkçe diline hakim değillerdir. Dolayısıyla Suriyeli mültecilerin Kilis'te en büyük yaşadığı problemlerin başında eğitim ve dil sorunu gelmektedir. Ayrıca Kilis'te yer alan eğitim kurumlarının talebi karşılayamamasından dolayı ayrı bir problem durumu ortaya çıkmaktadır. Kilis'te yer alan eğitim problemi barınma merkezlerinde büyük ölçüde çözülmüş ancak şehir merkezlerinde problem halen çözüme kavuşturulmuş değildir. Barınma merkezlerinde okul öncesi düzeyinden ortaokul son sınıfa kadar eğitim verilmekte ayrıca liseye devam etme oranı yarıya yakın olması barınma merkezlerinde yarın Suriyeli mültecilerin eğitim problemi büyük ölçüde aşıldığını göstermektedir. Ayrıca yetişkin eğitim merkezlerinde meslek sahibi olmayan yetişkinlere ihtiyacı olabilecek becerilerin kazandırılması adına yardımcı olacak eğitim faaliyetleri yapılmaktadır. Kilis'te hem Suriye'den gelen mültecilerin hem de Türk vatandaşlarının bulunduğu okula yer almaktadır. Bu okullar eğitim dili olarak hem Türkçe, hem Arapça dillerini kullanmaktadır. Bu okullarda aynı zamanda Türkiye müfredatına uygun olarak eğitim verilmektedir. Söz konusu bu eğitim bir takım sorunları da beraberinde getirmektedir. Türkçe eğitim veren okullarda çalışan öğretmenler Arapça dilini bilmedikleri için Suriye'den gelen öğrenciler ile iletişim problemleri yaşamaktadır. Bu sorun okullarda çalışan tercümanlar aracılığıyla bir nebze açılmış olsa da yeterli değildir. Buna ek olarak Türk ve Suriyeli öğrencilerin beraber eğitim gördüğü okullarda farklı kültürlerden gelmiş olmayan getirdiği kültürel farklılıklar dolayısıyla uyum sorunu söz konusudur.

Bu uyum sorunu zaman içerisinde öğrenciler arasında birtakım anlaşmazlıklara neden olmakta ve bu anlaşmazlıkların çözümü olarak da öğretmenler ve idareciler görev almaktadır. Dolayısıyla hem öğretmenler hem de okul yöneticileri ortaya çıkan problemlerle baş etmek için mücadele vermektedir.

Sonuç olarak bakıldığında, Suriyeli mültecilerin Kilis ilini büyük ölçüde etkilediği görülmektedir. Sağlık hizmetlerinden eğitim faaliyetlerine, istihdam problemlerinden kültürel farklılıklara kadar Kilis Suriyeli mültecilerden dolayı ciddi anlamda etkilendiği ifade edilebilir. Gerek il nüfusunun az olması, gerekse de Suriyeli mültecilerin Kilis'i tercih etmesi ve Kilis'i tercih eden nüfusun il nüfusu kadar olması dolayısıyla yerel halk ile mülteciler önemli problemler ile karşı karşıya kalmaktadır.

3.4. Mardin

İçişleri Bakanlığı verilerine göre Suriye'den gelen göçmenlerin en az bulunduğu illerden bir tanesi de Mardin'dir. Bugün Mardin'de yaklaşık olarak 70 bin civarında Suriyeli göçmen olduğu tahmin edilmektedir (ORSAM 2015, s.15).

Diğer taraftan Mardin'de olan işsizlik oranına bakıldığında, yaklaşık %20 oranında olan işsizlik oranıyla Mardin Türkiye ortalamasının çok üzerinde seyretmektedir. Hiç kuşkusuz bunda Suriye'den gelen göçmenlerin de etkisi bulunmaktadır. Suriye'den gelen göçmenler Mardin'de düşük vasıflı olan işlerde çalıştığı tespit edilmiştir. Göçmenlerin çalıştığı işlerde taşınan en büyük risk herhangi bir iş kazası durumunda işçilerin sosyal haklarının bulunmaması ve iş kazası bildirimlerini yapılmamasıdır. Dolayısıyla herhangi bir iş kazası sonucunda bu kişiler sağlık hizmetinden yararlanamamaktadırlar.

Suriye'den gelen göçmenlerin büyük bir çoğunluğu Arap kökenli kişilerden oluşmaktadır. Ayrıca Suriye'de yaşanan savaş nedeniyle Kürt kökenli olanların da Mardin'de kaldığı görülmektedir. Gerek Mardin gerekse de diğer bölge illerinde ülkemize gelen göçmenler akrabalarının yardımıyla farklı illerde iş olanakları bulabilmektedir.

Yapılan araştırmalar incelendiğinde Türkiye'ye gelen ve Mardin'e yerleşen Suriyeli göçmenlerin sağlık ve eğitim gibi temel insan ihtiyaçlarının karşılanması beklentisine sahiptir. Ancak bu beklentinin yarısına yakınının beklentilerinin karşılandığı sonucuna ulaşılmıştır. Suriye'den gelen göçmenlerin büyük bir çoğunluğu

Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlığına sahip olmak istedikleri yapılan araştırma sonucunda ortaya çıkmıştır. Göçmenlerde eğitim seviyesi arttıkça vatandaşlık alma isteği arttığı yapılan diğer çalışmalarda ortaya çıkartılmış bir bulgudur. Etnik köken olarak Kürt kökenli vatandaşların Arap kökenli vatandaşlara göre vatandaşlık alma isteği daha fazla oldu ortaya çıkmıştır.

Suriye'de yaşanan savaş ve kriz ortamının ülkemizde yaşayan göçmenler tarafından biteceğine karşı olan umut gittikçe azalmakta ve dolayısıyla da ülkemizde yaşayan göçmenlerin kendi ülkelerine dönüş süreleri uzamaktadır. Bu da Mardin'de zaten yüksek olan işsizlik oranını daha çok arttırmakta ve ekonomik anlamda Mardin'i daha sıkıntılı bir süreç içerisine sokmaktadır. Suriyeli kadınların hizmet sektörü içerisinde bebek bakım ve temizlik işleri gibi işler içerisinde yer alması yanında konfeksiyon ve hazır giyim sektöründe çalışıyor olmaları Mardin'in yerel halkı içerisinde bu sektörde çalışmak isteyen kadınların önünde bir engel olarak karşımıza çıkmaktadır.

3.5. Batman

Ülkemizdeki mülteci sayısı 2019 yılı verilerine göre 3 milyon 687 bin 244 kişidir. Batman ilimiz verilerini dikkatte alacak olursak 2016 yılında 20 bin olan mülteci sayısı 2019 itibarıyla 22 bin 419 kişi olmuştur bu da demek oluyor ki ülkemizdeki mültecilerin %3,74'ü Batman ilimizde hayatlarını sürdürmektedir. Batman ilimiz Güneydoğu Anadolu Bölgemizde yer alan Dicle Nehrinin hayat verdiği topraklara yayılmıştır. Batman ilinin komşuları Bitlis, Siirt Muş Diyarbakır ve Mardin illerinden oluşur. Batman ilinin doğusunda petrol üretimi yapılan ve 1288 m yüksekliğe sahip olan Raman dağları yer alır. Batman ili 2014'te yapılan adrese dayalı nüfus kayıt sonuçlarına göre 557 bin 593 nüfusa sahip olarak GAP illeri arasında 6. Sıraya sahiptir. Batman ilinin devamlı gelişmesi nüfusunun artması göçmenlerin, mültecilerin dikkatini çekmesi petrol açısında zengin olmasıyla olmuştur. Batman ilinin kent olmasındaki bir diğer etken ise 1. Körfez savaşında Irak'tan gelen Kürt kökenli insanların yerleşmeleri olmuştur.

2011 yılının başlarında başlayan Suriye iç savaşı yeni bir göç dalgası başlatmıştır. Bu yeni göç dalgasının tek farkı ise Körfez savaşında gelenlerin kısa süre kalması Suriye'den gelenlerin ise savaşın uzun sürmesi sebebiyle kalıcı olarak kente yerleşmesi olmuştur. Bu durumda Batman ilini ekonomik, sosyal ve kültürel anlamda

etkilemiştir. Suriye'den gelen göç dalgası Batman ilinde ilk başta olumlu bir etki yaratmıştır. İl nüfusunun artması imalat ve perakende satışları artırmıştır. Devletin Suriye'den gelenlere yaptığı yardımları yerel tacirlerden karşılaması Batman ilinde ekonomiyi bir hayli canlandırmıştır. Ama bu canlılık fazla sürmemiştir. Çünkü mültecilerin yanlarında getirdikleri paraları piyasaya soktuklarında piyasa canlanmış satışlar artmış fakat satışların artması ekonomideki tabiri yerine getirmiştir. Talep artınca fiyat da artar. Bu durum mal ve hizmetlerin fiyatlarının artmasına sebep olmuştur ve ilde başlayan ekonomik canlılık belli bir süre sonra yerini tekrar durağan bir hale bırakmıştır.

Batman ilinde artan nüfus beraberinde barınma sorunlarını da getirmiştir. Ülkemizde orta gelir gurubunda olan vatandaşların ödeyemeyeceği bedellerle ev kiralamaya razı olan mülteciler bu sefer yerel halkı barınma konusunda zor durumda bırakmıştır. Mülteciler Arapça diline hakim olmakta ve Türkçeyi konuşamamaktadır. Durum böyle olunca Batman ilinde bu durum büyük sorunlar yaratmaktadır. Çalışmak isteyen mülteciler dil konusunda anlayamayınca ya da çalışma izni almakta gayretsiz davranınca kaçak işçi çalıştırma ortaya çıkmaktadır. Nitelikli iş gücü piyasalarında düşük ücretlerle çalışmayı göze alan mülteciler işverenler açısından önemli oranlarda kazanç sağlasa da yerli halk için sıkıntılı bir süreç başlatmıştır. Düşük ücretle çalışmayı kabul etmeyen yerli halk ülkenin işsizlik oranında ciddi anlamda artırmış durumdadır.

Ülkemizde Batman işsizlik sıralamasında birinci sırada yer almaktadır. Batman ilinde yaşayan yerli halk Suriyeli mültecilere yapılan pozitif ayrımcılıktan vergi vermeden iş yeri açmalarından hastanelerde ücretsiz tedavi olmalarından oldukça rahatsız durumdalar. Suriyeli mültecilerde hallerinden pek memnun sayılmazlar çünkü özellikle işçi olarak çalışanlar emeklerinin karşılığını alamadıklarını dile getiriyorlar.

Ekonomik alanda en büyük etki ticaret alanında olmuştur. Türkiye ile Suriye arasında 2003 -2004 yıllarında sonra sürdürülen enformasyonlar sayesinde iki ülke ticareti gelişmişti. Suriye savaşından hemen önce Türkiye Suriye arasında ki ticaret 2,5 milyar dolar bandına ulaşmış fakat savaşla birlikte yarım milyara kadar düşmüştür. Batman ilinin yerleşik halkını Kürt, Ezidi, Arap ve Süryaniler oluşturduğu için ilk etapta Suriye savaşından kaçan mülteciler ve yerleşik halk açısından herhangi bir sorun teşkil etmemiştir. Fakat ilerleyen zamanlarda Suriye'de meydana gelen olaylardan ekonomik siyasi ve psikolojik olarak olumsuz etkilenmeye başlayan kesimlerde

Suriyelilere karşı olumsuz durumlar baş göstermeye başlamıştır. Ancak bu olumsuzluklar başka yerlerde olduğu gibi şiddet eylemlerine neden olmamıştır.

Ülkelerindeki savaştan kaçan ve çoğunluğunu çocuk ve kadınların oluşturduğu bu insanların geleceği ise muammadır. Savaştan önce başlayan Arap baharı ile Arap coğrafyasında yaşayan insanlar demokrasi dolu yıllar beklerken bir an da hiç kimsenin beklemediği bir savaşa karşı karşıya kaldılar. Mülteciler, gelip yerleştikleri bölgelerde kendilerini kabul ettirmeye çalışmaktadırlar. Suriye savaşından dolayı süren göç dalgası devam ederken bir yandan da başka gruplarda ülkemize doğru göç etmeye başladılar.

Afgan ve Türki cumhuriyetlerden Batman'a gelen mültecilerin sayısı ise 2015 yılının başlarında 680 civarındaydı. Aynı yılın son aylarında bakıldığında ise 680 civarında olan sayı 140-150 bandına gerilemiş durumda. Bu durumun temel etkeni ise Birleşmiş Milletler Yüksek Komiserliği koruması altında olmalarından dolayı başka ülkelere tekrar göç edebilmeleridir. Batman'a Suriye'de ki savaştan dolayı göç eden mültecilerin %98-99'u Müslümanlardan oluşmaktadır. Bu sebeple mültecilerin Batman'a, Batman ilinde yaşan yerlilerin ise mültecilere uyum süreci kısa sürede tamamlanmıştır. İnsanların gelen mültecileri kabul etme düzeylerinin yüksek olmasının en büyük sebebi ise akrabalık bağlarının olmasıdır. Akrabalık bağlarından dolayı çoğu yerli mülteci akrabalarını daha çabuk kabul etmiştir. Batman'da durum böyle olunca bir çok aile devlet katkısı beklemeden kırsal kesimde evini ve boş arazisini mültecilerle paylaşmıştır. Kültürler arasındaki farklılığı dile getiren Batmanlılar, Suriyeli mültecilerin illerindeki varlıklarını büyük bir sorun olarak görmektedirler. Suriyelileri kardeş olarak görmek Batman toplumunda görülmemektedir. Suriyeli mülteciler savaştan kaçan, zor durumda olan insanlar olarak bilinmekte fakat kendilerinden biri olarak görülmemektedir. Suriye'de yaşanan iç savaş, devlet ve hükümetin akrabaları olarak lanse edilen Arapların, Kürtler ve Yezidileri fazla desteklemediği için çatışmaların çıktığı da düşünülebilir.

Suriyelilerin Batman iline düzensiz göçü Belediye hizmetlerini de bir yerden sonra sekteye uğratmıştır. Çünkü her yıl belirli nüfusa göre belirlenen ödenekler yıl içinde artan nüfusa yetmeyince Belediye çöp toplama, il temizliği, toplu taşıma, su temini ve daha bir çok konuda yetersiz kalmaya başlamıştır. Suriyeli mültecilerin kenar mahalleleri kendilerine mesken tutmaları gecekondulaşmada artışa ve düzensizliğe yol açmıştır. Batmanda bulunan hastaneler toplam hizmetlerinin %35 % 40 oranında

Suriyeli mültecilere vermektedirler. Bu da hastanelerde verilen hizmetin kalitesinde düşüşe, doktor başına düşen hasta sayısının artmasına sebep olmaktadır.

Suriyeli ve diğer mültecilerle ilgili diğer büyük bir sorun ise göç edenlerin büyük çoğunluğunu çocuk, genç yaştaki bekar ve dul kadınların oluşturmasıdır. Bu gibi durumlar yerel vatandaş arasında çok eşliliğin artacağına ve boşanma oranlarında ciddi bir artış yaşanacağı endişelerini beraberinde getirmektedir. Suriyeli göçmenlerin ise yaşadıkları kaygıların en başında çocuklarının eğitimleri ile ilgili sorunlardır. Ülkemizde ki Suriyelilerin %55 ten fazlası 18 yaş altında ki genç ve çocuklardan oluşmaktadır.

3.6. Siirt

Siirt çok kültürlü ve çok çeşitli dile sahip bir ildir. Bundan bir asır önce kentte farklı dinlerinde olduğu görülmektedir. Doğu ve Güneydoğu illerinin çoğunda olduğu gibi Siirt'te de gayri Müslimlerin yaşadığı biliniyordu. Müslümanlarla birlikte Ermeniler, Süryanilerin ve Ezidilerin de yaşadığı görülmüş. 20. yüzyılın ilk yıllarında başlayan bazı sorunlar gayri Müslimlerin buradan göç etmesine sebep olmuştur. 20.yüzyıldan sonra şehrin nüfusunun çoğunluğunu Müslümanların oluşturduğu görülmektedir. Cumhuriyetin ilk yıllarında itibaren kentte ki din farklılığı ortadan kalkmış hakim dinin İslamiyet olduğu görülmüştür. Siirt ilinde 1990'lı yıllara gelindiğinde Arap nüfusunun fazla olduğu görülüyordu. Ancak bu tarihten sonra köylerden kentlere başlayan göçler Arap nüfusunun çoğunluğunu ve Arap kültürünün oransal olarak azaldığı izlenmiştir.

Marshall planının 1948'de uygulanmasıyla birlikte 248 bin traktör ülke genelinde ve özellikle Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgesinde kullanılmaya başlanmıştır. Durum böyle olunca insan gücüyle yapılan çoğu işte artık traktör kullanıldığı için işsizlik baş göstermiş ve köylerden kente doğru göç dalgası başlamış ve Siirt ilinin sosyal yapısını değiştirmiştir. Bu göç dalgasına bağlı olarak Arap nüfusunun ve kültürünün etkisi Siirt ilinde kırılmıştır.

Siirt ilini devam eden Suriye savaşı bağlamında ele alacak olursak :

Siirt ilinde 2019 yılı itibarıyla 3372 civarında olduğu saptanmıştır. Siirt'e yerleşen Suriyeli mülteciler yerel halkla uyum sorunu çok yaşamamıştır. Yerel halkın

Arapça diline hakim olması ve diğer birçok Güneydoğu ilinde karşılaştığımız gibi Akrabalık bağının olması uyum sorununun çabuk çözülmesine yardımcı olmuştur.

Daha öncekilerde de ele aldığımız gibi Suriyeli mülteciler Siirt ilinde iş gücü piyasasını derinden etkilemeyi başarmıştır. İşverenler açısından avantaj yaratmıştır. Sigorta ve vergi giderlerini göz önüne alan iş vereler düşük ücretlerle Suriyeli mültecileri çalıştırmayı daha mantıklı bulmuştur. Yerel halkın düşük ücretlerle çalışmayı kabul etmemesi işsizlik oranının artmasına neden olmuştur. Suriye savaşının devam etmesi ülkemizi derinden etkilemeyi başarmıştır. 4 Milyona yakın olan Suriyeli mülteci sayısı savaşın bitmemesi ve uzamasından dolayı daha da artacağı ve Siirt ilinin de mülteci nüfusunun artacağına göstermektedir.

3.7. Diyarbakır

Göç, iltica ve mültecilik bugün dünya çapında olduğu gibi Türkiye’de de gerek teorik gerekse uygulamaya dayalı boyutları ile tartışılmaktadır. Çok fazla sayıda insan zorunlu nedenlerle birçok farklı ülkeye göç etmişlerdir ve bu durum kolay yönetilebilir bir sorun değildir. Diyarbakır, Güneydoğu Anadolu Bölgesi’nin metropol kenti niteliğini taşıması nedeniyle, 1990’lı yıllarda zorunlu göçe tabi tutulan insanların akın ettiği önemli merkezlerden biri olmuştur.

Diyarbakır Kenti’nin nüfusu doğal nüfus artışının yanı sıra, ağırlıklı olarak göçlerle artmaktadır. Kentin nüfus artışı ile nüfusun sosyal ve demografik özellikleri, göç alan yapısını yansıtmaları arasında Yasa dışı yollardan Türkiye’ye gelen Afgan, Özbek ve Türkmen ve Suriyelilerinde bulunduğu çok fazla göçmen, geldikleri Diyarbakır’da barınma ve geçinme sıkıntısı çekmektedirler.

Ülkelerinde yaşadıkları iç karışıklık, savaş ve ekonomik nedenlerden dolayı son dönemde yasa dışı yollarla gelen Suriyeliler Zorunlu göçle kente yerleşenlerin büyük çoğunluğu, halen kentin merkezinde ve çeperlerinde yer alan bazı mahallelerde bir arada yaşamaktadırlar. Diyarbakır’ın sokaklarında geçinmek için uğraşmaktadırlar. Çevredeki esnaf, aileler ve Türk Kızılay Diyarbakır Şubesi tarafından yiyecek, elbise ve ilaç ihtiyaçları karşılanan göçmen grubu, zor şartlar altında hayatta kalmaya çalışıyor.

Göç olgusu her şeyden önce sosyal yaşamda kendini göstermektedir. Dolayısıyla Suriyelilerin yaşam pratikleri, gündelik hayatları, savaş sonrası travmalar, toplumsal bütünleşmeleri ve Suriyeli ve Diyarbakır halkının ilişkileri bir çok sorun

olarak görülmektedir. Yeme, içme, sağlık hizmeti gibi temel insani ihtiyaçlardan mahrum kalmaları görmezden gelinebilecek bir durum değildir.

Öte yandan İl göç idaresinin yaptığı açıklamaya göre; sadece 2019 yılı ilk sekiz ayında bile 235 bin kişi kolluk kuvvetleri tarafından yakalanmış durumda. Yakalanıp geri gönderme merkezlerinde durumları değerlendirilen göçmenlerin sayısının 235 bin olduğunu dikkate aldığımızda her yıl Türkiye'ye gelen göçmen sayısının milyonu aştığını tahmin etmek zor değil. Sadece Diyarbakır'da değil doğu illerinin genelinde bir "göçmen mağduriyeti sorunu" mevcut. Diyarbakır'da Göçmenlere Yardım Çalışmalarına başlandığı görülmektedir.

Diyarbakır'da kalan ve sayıları her gün değişen göçmenlere yönelik yine Diyarbakır merkezli faaliyet yürüten Bilgi ve Erdem Vakfı sıcak yemek dağıtımına başlanıldığı görülmektedir.

Kışın getirdiği zor şartlar ile birlikte Diyarbakır AID'den sağlık yardımı desteği yapılmaya başlandı. Türk ve Suriyeli göçmen çocuklar arasındaki uyumu kuvvetlendirmek uyum sınıf web siteleri oluşturuldu. Göçmen sorunu için bir çok faaliyet yapıldığını görebiliriz.

SONUÇ

Bu çalışma kapsamında Suriye'den gelen göçmenlerin Siirt, Batman, Diyarbakır, Mardin, Şanlıurfa, Kilis ve Gaziantep illerinin ekonomisini, eğitimini ve kültürünü nasıl etkilediği üzerinde durulmuştur.

Yapılan çalışma kapsamında Suriye'den Güneydoğu Anadolu bölgesine göç eden göçmenlerin ekonomi başta olmak üzere bölge halkının eğitim, kültürel, sağlık ve güvenlik bağlamında etkilediği sonucu ortaya çıkmıştır.

Suriye'den gelen göçmenler emek piyasası bağlamında homojen bir yapı oluşturamamışlardır. Vasıf düzeyi düşük olan göçmenlerin yer aldığı kadar ülkemizde yüksek vasa sahip olan ve eğitim düzeyi yüksek olan kişilerde mevcuttur. Dolayısıyla Suriye'den gelen göçmenlerin hepsinin vasıfsız kişiler olduğunu söylemek oldukça yanlış bir tespit olacaktır.

Suriyeli göçmenler ülke sınırlarını geçme bağlamında oldukça düzensiz bir yapıya sahiptir. Dolayısıyla ülkeye giriş çıkış yapan göçmenlerin düzensiz hareketinden dolayı herhangi bir hak ve güvenceye sahip değillerdir. Dolayısıyla bu düzensiz hareket Suriye'den gelen göçmenlerin ülkemizde özellikle tarım ve inşaat sektörü gibi ucuz işgücünün arandığı ve istihdam edildiği yerlerde ucuz işgücü kaynağı olarak yaşamlarını devam ettirmektedirler. Ucuz işgücü kaynağı oluşturan Suriyeli göçmenler ile yerel halk arasında ortaya çıkan çatışma ve gerginlik riski her geçen gün artmaktadır.

Suriye'den gelen göçmenlerin yerleşmiş oldukları illerde ikamet ettikleri yerler ekonomik ve sınıfsal anlamda birbirleri ile benzerlik göstermektedir. Ülkemizde yaşayan Suriyeli göçmenler ekonomik anlamda alt gelir düzeyinde olan insanların yaşadıkları yerleşim yerlerini tercih ettikleri görülmektedir. Hiç kuşkusuz bunda göçmenlerin elde ettikleri gelir düzeyi ile yaşadıkları yerleşim yerlerinin gelir düzeyi benzer olması durumu önemli bir etkidir. Ayrıca yerleşim yeri tercihinde de Suriyeli göçmenlerin kendi kültür ve yaşam biçimlerini uygun, akrabalarının ve tanıdıklarının yoğun olarak bulunduğu mahalleler ve aynı milletten olan kişilerin toplandığı yerleri tercih etmeleri önemli bir etken olmuştur. Buna ek olarak çalıştıkları yerlere yakın olan yerleşim yerlerini tercih ettikleri ifade edilebilir. Suriye'den gelen göçmenler sadece gelir düzeyi düşük olan insanların genel olarak yaşadığı mahallelerin dışında lüks yerleşim yerlerinde de ikamet etmektedirler.

Eğitim anlamında bakıldığında Suriye'den gelen göçmenler şayet kamplarda eğitim olanaklarından faydalanıyorlarsa kendi dilleri ve kendi milletinden olan insanlarla aynı sınıfta eğitim aldıklarından daha faydalı bir eğitim süreci içerisinde bulunuyorlarken, kamp içerisinde bulunan eğitim kurumlarında eğitim hayatlarına devam etmeyen öğrenciler yerleştikleri bölgelerde bulunan okullara gitmek durumundadırlar. Bu gittikleri okullarda öğrenciler Türk halkı ile beraber eğitim görmekte ve Türkçe eğitim programları takip edilmektedir. Dolayısıyla kendi dili dışında eğitim görmek zorunda kalan göçmenler birçok sorunu da beraberinde getirmektedir. Okulun yönetimi ve sınıfın disiplini açısından gerek öğretmenlere, gerekse de sınıftaki diğer öğrencilere olumsuz bir etki yarattığı ifade edilebilir.

Sağlık açısından Suriye'deki göçmenlerin Türkiye'de yarattığı etki bağlamında bakıldığında, ülkemizde yaklaşık olarak 5 milyona yakın Suriyeli göçmen yer almaktadır. Bu göçmenler Kilis ve Şanlıurfa gibi illerde çok fazla yer almasından dolayı yerel halkla beraber sağlık ihtiyacını karşılamak isteyen göçmenler gerek hastane gerekse de sağlık personeli sayısında yetersizliğe sebep olmaktadır. Bu durum aynı zamanda sağlık hizmetlerinden geç faydalanma, ihtiyaç duyulan ilaçları temin edememe ve doktor başına düşen hasta sayısında artış olduğundan dolayı zamanında doktora gidememek gibi birçok sorunu da beraberinde getirmektedir. Devlet hastanelerinde ücretsiz olarak sağlık hizmetinden yararlanan göçmenler hastanelerin aşırı kalabalık olmasını beraberinde getirmesi dolayısıyla yerel halkın özel hastaneleri yönlenmesine sebep olmuştur.

Suriye'den gelen göçmenler geldikleri ve yerleştikleri sınır illerinde birbirinden farklı tepkiler ile karşı karşıya kalmışlardır. Şanlıurfa ve Gaziantep illerine ayrı ayrı bakıldığında, Gaziantep Suriyeli göçmenlere bakış açısı bağlamında metropol refleksi ile yaklaşmış, Şanlıurfa ise Ensar mantığı çerçevesinde Suriyeli göçmenlere yardımcı olacak tarzda bir tutum sergilemiştir.

Suriyeli göçmenlerin yoğun olarak yaşadığı illerde, Suriyeli göçmenler kendi işletmelerini kurmuşlardır. Suriyeliler tarafından kurulan bu işletmeler lokanta, temizlik şirketleri, plastik ve terlik gibi küçük üretim işletmeler şeklinde karşımıza çıkmaktadır. Bu kurulan küçük işletmelerde genel olarak Suriye'den gelen mülteciler çalıştırılmakta ve onlara istihdam sağlamaktadır. Bu işletmelerin bir kısmı ticaret odasına bağlı olarak faaliyetlerini sürdürürken, küçük bir kısmı da sanayi odasına kayıtlı olan işletmelerdir.

Suriye'den gelen göçmenler ile yerel halkın yaşam tarzı ve kültürel farklılıkları olduğu bölgelerde Suriyeli mülteciler önemli bir uyum problemi yaşamaktadır. Bu durum ise bölge halkında başta güvenlik olmak üzere birçok endişeyle beraberinde getirmektedir.

KAYNAKÇA

Kitaplar

- Aile Araştırma Kurumu (1998). *Doğu ve Güneydoğu Anadolu'dan Terör Nedeniyle Göç eden Ailelerin Sorunları*, T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı Yayınları, Ankara.
- Akçapar, Ş. K. (2012). “*Uluslararası Göç Alanında Güvenlik Algulamaları ve Göçün İnsani Boyutu*” S. Gülfer İhlamur-Öner ve N. Aslı Şirin Öner (der.) Küreselleşme Çağında Göç, İstanbul: İletişim. ss:539-563
- Ayata, S. (2004). *Bir Yerel Sanayi Odağı Olarak Gaziantep'te Girişimcilik, Sanayi Kültürü ve Ekonomik Dünya ile İlişkiler*. İlhan Tekeli için Armağan Yazılar içinde, derl. S. İlkin, O. Tekelioğlu & M. Güvenç, ss. 559-90. İstanbul: Tarih Vakfı Yayınları.
- Çağlayan, S. (2011) “*Göç Kavramı ve Kuramları*”, Fatime Güneş (Ed.) Kent Sosyolojisi, Anadolu Üniversitesi AÖF Yayınları, Eskişehir.
- Çelik, C. (2012), “*Göç, Kentleşme ve Din*”, *Din Sosyolojisi*, (Ed. N. Akyüz, İ. Çapcıoğlu), Ankara: Grafiker Yayınları, ss.297-306
- Erder, S. (2001), “*Yoksulluğun Düzenlenmesinden, Zenginliğin Düzenlenmesine Kentleşme ve Kentsel Kurumlar*” 21.Yüzyıl Karşısında Kent ve İnsan, (Ed.F.Gümüşoğlu), İst: Bağlam Yayınları
- Erdoğan M. (2015) Türkiye'deki Suriyeliler: Toplumsal Kabul ve Uyum, Hacettepe Üniversitesi Göç ve Siyaset Araştırmaları Merkezi- HUGO Yayınları-, Ankara.
- Erkut, G. (1991). Kentleşme Sürecinin Sosyolojik Boyutu. H. Suber (Ed.) Kentleşme ve Kentleşme Politikaları (57-80). Ankara: Siyasal Araştırmalar Vakfı.
- Es, M. (2010). “*21. Yüzyıl Kentlerinde Göçlere Bağlı Olarak Ortaya Çıkan Mekânsal ve Sosyal Ayrışma Olgusu*”, içinde E. Karakurt Tosun (ed.), Mekân, Kültür ve Yönetim Perspektifinde 21. Yüzyıl Kentleri, Ekin Kitabevi, Bursa, 77-138.
- Esen, E. & Yazıcı, Z. (2012), *Temel AB, Çokkültürlülük ve Kültürlerarası İletişimin Sağlıklı Hizmetlerinin Sunumuna Etkileri, Onlar Bizim Hemşehrimiz Uluslararası Göç ve Hizmetlerin Kültürlerarası Açılımı*, Siyasal Kitabevi, Ankara.
- Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, (2016). *Türkiye Göç Raporu*. Ankara: Göç İdaresi Genel Müdürlüğü Yayınları.
- İçduygu, A. ve Sirkeci, İ. (1999). “*Cumhuriyet Dönemi Türkiye'sinde Göç Hareketleri*”, Der. Oya Baydar, 75 Yılda Köylerden Şehirlere, Tarih Vakfı Yayını, İstanbul.

- İçduygu, A. ve Sirkeci, İ. (Derl) (1999) *Bilanço' 98, 75 Yılda Köylerden Şehirlere, Cumhuriyet Dönemi Türkiye'sinde Göç Hareketleri*, Türkiye İş Bankası Yayınları: İstanbul.
- İçduygu, A., Erder, S. ve Gençkaya, Ö. Faruk (2014). *Türkiye'nin Uluslararası Göç Politikaları, 1923-2023: Ulus-Devlet Oluşumundan Ulus-Ötesi Dönüşümlere*, İstanbul: Koç Üniversitesi Yayını.
- Kartal, K. (1992). *Ekonomik ve Sosyal Yönleriyle Türkiye'de Kentleşme*, Adım, Ankara.
- Kaygalak, S. (2009). *Kentin Mültecileri Neoliberalizm Koşullarında Zorunlu Göç ve Kentleşme*, Dipnot Yayınları, Ankara.
- Keleş, R. (1990). *Kentleşme Politikası*, İmge Yayınları, Ankara.
- Keleş, R. (2010). *Kentleşme Politikası*. Ankara: İmge Kitabevi.
- Kıray, Mübeccel, B. (1998). *Kentleşme Yazıları*. Ankara: Bağlar Yayınları.
- Özyakışır, D. (2013). *Göç, Kuram ve Bölgesel Bir Uygulama*, Ankara, Nobel Akademik Yayıncılık.
- Perruchoud, Richard (Ed). (2009). *Göç Terimleri Sözlüğü: Uluslararası Göç Hukuku*. Ed: Bülent Çiçekli, İsviçre, Uluslararası Göç Örgütü (IOM), ISSN 2074-6709).
- Sezal, İ. (1992). *Şehirleşme*, Ağaç Yayınları, İstanbul.
- Smith, S. (2003). *Labour Economics, Second Edition*, Routledge Taylor and Francis Group, London ve New York.
- Solak, A. (2009). *Sosyal Risk Haritası*, HEGEM, Ankara.
- Solak, A. (2011). *Türkiye'nin Suç Haritası*, HEGEM, Ankara.
- Solak, A. vd. (2010). *Aile ve Şiddet*, HEGEM, Ankara.
- Süher, H. (1991). *Türkiye'de Kentleşme*. İstanbul: Yeni Yüzyıl Kitaplığı.
- Şenyapılı, Ö. (1981). *Kentleşemeyen Ülke, Kentleşen Köylüler*, ODTÜ, Ankara: Ara-Yayınları.
- Topçuoğlu, R. A. "Düzensiz Göç: Küreselleşmede Kısıtlanan İnsan Hareketliliği", S. Gülfer İhlamur-Öner ve N. Aslı Şirin Öner (der.) *Küreselleşme Çağında Göç*, İstanbul: İletişim.
- Tütengil, Cavit O. (1983). *100 Soruda Kırsal Türkiye'nin Yapısı ve Sorunları*. İstanbul: Gerçek Yayınevi.
- Uslu, S., Cassina, G. (1999) *Türkiye'den Avrupa'ya Göç (Turkish Migration to Europe)*, HAK-İŞ Eğitim Yayınları: Ankara.

Varlık, L. (1984) *Yurt Dışındaki Türk İşçileri ve İşçi Tasarrufları*, Türkiye İş Bankası A.Ş. İktisadi Araştırmalar Müdürlüğü: Ankara.

Yalçın, C. (2004), *Göç Sosyolojisi*, Ankara, Anı Yayınevi.

Yaşar, R. (2014). *Kilis'te sığınmacı algısı toplumsal otizm ve ötekileştirme sürecinin ilk görünümleri*. Kilis: Kilis 7 Aralık Üniversitesi Matbaası.

Sürelî Yayın ve Dergi Makaleleri ile Tezler

AFAD (2013), Türkiye’deki Suriyeli Sığınmacılar Saha Araştırması Sonuçları.

Akıncı B., Nergiz A., ve Gedik E., (2015), “Uyum Süreci Üzerine Bir Değerlendirme: Göç ve Toplumsal Kabul”, *Göç Araştırmaları Dergisi*, c. 1, Sayı: 2, Temmuz-Aralık 2015, s. 58-83.

Altıntaş, H. (2003). Türk Siyasal Sisteminde Siyasal Partiler ve Kentleşmenin Kutuplaşma Sürecine Etkileri. *Akdeniz İİBF Dergisi*, 3(5), 1-31.

Bademli, R. (1977). Distorted and Lower Forms of Capitalist Production in Underdeveloped Countries: Contemporary Artisan Shops and Workshops in Eskisehir and Gaziantep, Turkey. *Unpublished PhD Dissertation*. Boston: Massachusetts Institute of Technology

Bahçekapılı, Cengiz; Çetin, Buket (2015), “The Impacts of Forced Migration on Regional Economies: The Case of Syrian Refugees in Turkey”, *International Business Research*, Vol. 8, No: 9: 1-15.

Barkın, E. (2014). 1951 Tarihli Mülteciliğin Önlenmesi Sözleşmesi. *Ankara Barosu Dergisi*, (1), 333-360.

Bayhan, V. (1997). “Türkiye’de İç Göçler ve Anomik Kentleşme”, Toplum ve Göç, (II. Ulusal Sosyoloji Kongresi, 20-22 Kasım 1996, Mersin), Sosyoloji Derneği Yayınları, Ankara

Beycan Levent, T., Gülümser, A. A. (2004). "İstanbul’un değişen yüzü: Korumalı yerleşmeler", içinde Değişen-Dönüşen Kent ve Bölge, *ODTÜ Mimarlık Fakültesi ve TMMOB Şehir Plancıları Odası Yayını*, Ankara, 717-736.

Birleşmiş Milletler (1951). Mültecilerin Hukuki Durumuna Dair Cenevre Sözleşmesi. 28.07.1951 tarihli.

Buz, S. (2008). Türkiye Sığınma Sisteminin Sosyal Boyutu. *TBB Dergisi*, (76), 120-130.

Canyurt, D. (2015). Suriye Gelişmeleri Sonrası Suriyeli Mülteciler: Türkiye’de Riskler. *Akademik Bakış Dergisi*. Sayı: 48. ss. 127-146. İstanbul.

Carballo M, Nerukar A, (2001) Migration, Refugees, and Health Risks. *Emerging Infectious Diseases*, Vol. 7, No. 3 (Supplement), June 2001 556- 560. <http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC2631841/pdf/11485671.pdf>

Cengiz, S. (2010), “Göç, Kimlik ve Edebiyat”, *Zeitschrift für die Welt der Türken*, Vol. 2, No.3, pp.185-193

Châu, Ta Ngoc. (2003). Demographic Aspects of educational planning. Second Edition. Paris: 2003.

Çakır, S. (2011). Türkiye’de Göç, Kentleşme/Gecekondu Sorunu ve Üretilen Politikalar. *SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 23, 209-222.

- Çolakoğlu E. ve Gök, G. (2016). Erzurum’da Mülteci Olmak..., Kamu Yönetiminde Değişimin Yönü ve Etkileri (Kayfor 13 Bildiri Kitabı), (636-654), Akif Çukurçayır vd. (Ed.) Konya: Selçuk Üniversitesi.
- Çorabatır Ve Arkadaşları, (2013), “Sivil Toplum Örgütlerinin Türkiye’deki Suriyeli Mülteciler İçin Yaptıkları Çalışmalar İle İlgili Rapor”, Arslan İltica Ve Göç Araştırmaları Merkezi-İgam, Ankara.
- Danış, D. (2011). Demografi: Sosyolojik Bakış, Göç, Powerpoint Sunu, İstanbul: Galatasaray Üniversitesi.
- Devlet Planlama Teşkilatı (1997). Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı 1996 – 2000, Devlet Planlama Teşkilatı, Ankara
- Dişbudak, C. (2004) “Uluslararası Göç ve Türkiye”, *İktisat, İşletme ve Finans*, s. 217, ss. 84-93.
- Döner, H. (2016). Suriyeli Göçmenlerle Yaşanan Sorunlar Üzerine Sosyolojik Bir Araştırma: Hatay İli Örneği. Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Anabilim Dalı. *Yüksek Lisans Tezi*. Elazığ.
- Dönmez K. (2015). Göç Bağlamında Uluslararası İşbirliği ve Türkiye’nin Politikaları”, Çanakkale OnSekiz Mart Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü. Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı, *Doktora Tezi*.
- Ekşi, A. (2002), “Sığınmacı ve Göçmelerde Psikopatoloji”, *Türk Psikiyatri Dergisi*, Cilt 13, Sayı 3, 215-221.
- Elma F., ve Şahin A. (2015). Suriye’den Türkiye’ye göç ve açığa çıkan temel sorun alanları. [https://dokupdf.com/download/suriyeden - trkiyeye-g-ve-aa-kan-temel-sorun-alanlar-_5a01f7c3d64ab2b9bd871516_pdf](https://dokupdf.com/download/suriyeden-trkiyeye-g-ve-aa-kan-temel-sorun-alanlar-_5a01f7c3d64ab2b9bd871516_pdf).
- Erder, Sema (2004), “Irregular Migration and Turkey” in Population Challenges, International Migration and Reproductive Health in Turkey and the European Union, International Conference Organized by the Turkish Family Health and Planning Foundation, 11-12 October.
- Erol, M. & Ersever, O. G. (2014), “Göç Krizi ve Göç Krizine Müdahale”, *Kara Harp Okulu Bilim Dergisi*, Cilt 24, Sayı 1, 47-68.
- Es, M. ve Ateş H. (2004). “Kent Yönetimi, Kentleşme ve Göç: Sorunlar Ve Çözüm Önerileri”, *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*, Sayı: 48.
- Fukuda-Parr, S. (2003).“The Human Development Paradigm: Operationalizing Sen's Ideas on Capabilities”, *Feminist Economics*, 9:2
- Geray, C. (1997). “Kentleşme ve Konut Politikaları Açısından Yeni Yerleşmeler”, Toplum ve Göç, (II. Ulusal Sosyoloji Kongresi, 20-22 Kasım 1996, Mersin), Sosyoloji Derneği Yayınları, Ankara.
- Gökçe, B. vd. (1993). Gecekondularda Ailelerarası Geleneksel Dayanışmanın Çağdaş Organizasyonlara Dönüşümü, Başbakanlık Kadın ve Sosyal Hizmetler Müsteşarlığı. Ankara.

- Güner, C. (2007). İltica Konusunda Türkiye'nin Yol Haritası: Ulusal Eylem Planı. *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt: 56, Sayı: 4, ss. 81-109. <https://www.afad.gov.tr/tr/2211/AFAD-Hakkinda>, Erişim Tarihi: 10.12.2019.
- International Organization for Migration (IOM).(2013),World Migration Report 2013, Migrant, Well-Being and Development, IOM: Switzerland
- İçduygu, A., Erder, S. & Gençkaya, Ö. F. (2014), “Türkiye'nin Uluslararası Göç Politikaları,1923-2023:Ulus-Devlet Oluşumundan Ulus-Ötesi Dönüşümlere”, Koç Üniversitesi Göç Araştırmaları Merkezi, MİReKOÇ Araştırma Raporları, İstanbul.
- İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Başkanlığı, Türkiye'nin Düzensiz Göçle Mücadelesi http://www.goc.gov.tr/icerik3/turkiyenin-duzensizgocle-mucadelesi_409_422_424, erişim tarihi: 01.10.2019
- İltica ve Sığınma Yönetmeliği (1994). 30 Kasım 1994 tarihli Resmi Gazete.
- Kaypak Ş. (2014). Kent Sosyolojisi, Basılı Ders Notları, Antakya: MKÜ.
- Kaypak, Ş. ve Bimay, M. (2016). Suriye Savaşı Nedeniyle Yaşanan Göçün Ekonomik ve Sosyo Kültürel Etkileri: Batman Örneği. *Batman Üniversitesi, Yaşam Bilimleri Dergisi*; Cilt 6 Sayı 1 (2016).
- Koçak, H. (2011). Kent-Kültür İlişkisi Bağlamında Türkiye’de Değişen ve Dönüşen Kentler. *Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, II, 259-269.
- Koçak, Y. ve Terzi, E. (2012). Türkiye’de Göç Olgusu, Göç Edenlerin Kentlere Olan Etkileri ve Çözüm Önerileri, Kafkas Üniversitesi, *İktisadi İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, Cilt:3, Sayı: 3.
- Lordoğlu, Kuvvet; Aslan Mustafa (2016), “En Fazla Suriyeli Göçmen Alan Beş Kentin Emek Piyasalarında Değişimi”, *Çalışma ve Toplum Dergisi*, C. 49, S. 2: 789-808.
- Massey, D. S. vd. (2014), “Uluslararası Göç Kuramlarının Bir Değerlendirmesi”, (Çev. S. Dedeoğlu, vd.), *Göç Dergisi*, C.1, S.1, ss.11-46
- Murdie, R. A., Borgegaard, L.-E. (1998). "Immigration, Spatial Segregation and Housing Segmentation of Immigrants in Metropolitan Stockholm, 1960-95", *Urban Studies*, 35(10), 1869-1888.
- Özbay, F. ve Yücel, B. (2001). “Türkiye’de Göç Hareketleri, Devlet Politikaları ve Demografik Yapı”, Nüfus ve Kalkınma: Göç, Eğitim, Demokrasi, Yaşam Kalitesi. Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü, Ankara.
- Pınar, Abuzer; Siverekli, Esra; Demir, Murat (2016), Şanlıurfa’da İşverenlerin ve İşçilerin Suriyeli İstihdamına Bakışı. *ILO- Türkiye Ofisi*.
- Polat, G. (2007). “İç Göçün Çocuk Ruh Sağlığına Etkisi ve Sosyal Hizmet Müdahalesi”, *Toplum ve Sosyal Hizmet*, Cilt: 18; Sayı 1.

- SABR İstatistik Araştırmaları ve Kamu Politikaları Merkezi MDN (2015), Suriyeli Türk Uyum.
- Sağiroğlu, A.Z. (2016). Türkiye’de Merkezi Göç Yönetimi (Ed. Adem Esen ve Mehmet Duman). Türkiye’de Geçici Koruma altındaki Suriyeliler: Tespitler ve Öneriler içinde (ss. 45-70). İstanbul: Dünya Yerel Yönetim ve Demokrasi Akademik Vakfı (WALD).
- Saraçoğlu, C. (2012). Türkiye’de Göç Çalışmalarında 1980 Sonrası Paradigma Değişimi, http://politikadergisi.com/sites/default/files/kutuphane/turkiyede_goc_calismalarinda_1980_sonrasi_paradigma_degisimi.pdf.
- Sönmez, M.E. (2016). Suriyeli Sığınmacıların Gaziantep Şehrindeki Mekânsal Dağılışı ve Geleceği. TÜCAUM Uluslararası Coğrafya Sempozyumu International Geography Symposium 13-14 Ekim 2016 /13-14 October 2016, Ankara.
- Tezcan, Mahmut. Ülkemizde Göç ve Eğitim Sorunları. <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/40/495/5826.pdf> Erişim tarihi: 02.02.2017
- Tunç, A. Ş. (2015), “Mülteci Davranışı ve Toplumsal Etkileri: Türkiye’deki Suriyelilere İlişkin Bir Değerlendirme”, *Tesam Akademi Dergisi*, Cilt 2, Sayı 2, 29-63.
- Tunç, İ. (2013), “Uluslararası Göç ve Göçmenlerin Sosyo-kültürel Uyum Sorunları”, (https://www.academia.edu/5875594/Uluslararası_C4%B1_G%C3%B6%C3%A7_ve_Uyum_Sorunlar%C4%B1,04.09.2015).
- Tuzcu, A. & Bademli, K. (2014), “Göçün Psiko-sosyal Boyutu”, *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, Cilt 6, Sayı 1, 56-66.
- Tüfekçioğlu, H. (2003). “Varoşlarda Yoksulluğun Doğurduğu Toplumsal Değişmeler Üzerine” Yoksulluk Sempozyumu, 31 Mayıs-1 Haziran-İstanbul 2003, cilt 1, Deniz Feneri Yayını, İstanbul.
- TÜİK, 2014. Seçilmiş Göstergelerle Şanlıurfa 2013. <http://www.tuik.gov.tr> (Erişim tarihi: 10. 11. 2017).
- TÜİK, 2015-2016. İllerin Aldığı ve Verdiği Göç. <http://www.tuik.gov.tr> (Erişim tarihi: 11.11.2017).
- Uğuz, Ş., Bilgen, İ., Yerlikaya, E. E. ve Evlice, Y.E. (2004) “Göç ve Göçün Ruhsal Sonuçları”, *Ç.Ü. Arşiv Kaynak Tarama Dergisi*, c:13, s: 3, ss. 383–391.
- Uluslararası göç ve güvenlik Konferansı sonuç raporu. (2016). <https://www.pa.edu.tr/Upload/editor/files/goc-konferansi.pdf> Erişim Tarihi: 23.11.2019.
- United Nations Development Programme(UNDP). (2009).Human Development Report 2009,Overcoming Barriers: Human Mobility and Development, Newyork: UNDP.
- Yüceşahin, M. M., Tüysüz, S. (2011). "Ankara Kentinde Sosyo-mekânsal Farklılaşmanın Örüntüleri: Ampirik Bir Analiz", *Coğrafi Bilimler Dergisi*, 9(2), 159-188.

Yüceşahin, Mustafa M. ve Özgür, E. Murat (2006). Türkiye'nin Güneydoğusunda Nüfusun Zorunlu Yerinden Oluşu: Süreçler ve Mekânsal Örüntü. *Coğrafi Bilimler Dergisi*, 4 (2), 15-35.

